

NHL Hogeschool

HBO - Rechten

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande bachelor-opleiding HBO - Rechten van NHL Hogeschool. De beoordeling is uitgevoerd door een visitatiepanel dat door NQA in opdracht van NHL Hogeschool is samengesteld. Het panel is in overleg met de opleiding samengesteld en is voorafgaand aan de visitatie goedgekeurd door de NVAO. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Het is opgesteld conform het *Beoordelingskader voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling* van de NVAO (22 november 2011) en het *NQA Protocol 2014 voor de uitgebreide opleidingsbeoordeling*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 8 en 9 september 2014.

Het visitatiepanel bestond uit:

De heer mr. F.G.A.M. Berntsen, voorzitter (voorzitter, domeindeskundige)

De heer H.A. Haster Bc. (domeindeskundige)

De heer mr. J.M.P. Janssen (domeindeskundige)

De heer J.C. van Campenhout (studentlid)

Mw. ir. M. Dekker-Joziase, auditor van NQA, trad op als secretaris van het panel.

Bij de aanvraag werd door de instelling een kritische reflectie aangeboden die naar vorm en inhoud voldeed aan de eisen van het desbetreffende beoordelingskader van de NVAO en aan de eisen van het *NQA Protocol 2014*.

Het panel heeft de kritische reflectie bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht. De kritische reflectie en alle overige (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie hebben het visitatiepanel in staat gesteld om tot een weloverwogen oordeel te komen.

Dit rapport bevat naast de beoordeling volgens de NVAO-kaders ook de beoordeling van de opleiding volgens de kaders van de RSV (Registratiecommissie Specialismen Verpleegkunde). Voorafgaand is er afstemmingsoverleg geweest tussen de NVAO, de RSV, de MANP-opleidingen en de validerende bureaus (NQA en Hobéon) over de bundeling van beide beoordelingen (zie bijlage 8) in de beoordelingsrapportage voor de NVAO. Conform afspraak met het Landelijk Opleidingsoverleg MANP worden beide beoordelingen separaat weergegeven in een tabel en wordt in de samenvatting de RSV-beoordeling toegelicht in een alinea.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

Utrecht, 29 oktober 2014

Panelvoorzitter

mr. F.G.A.M. Berntsen

Panelsecretaris

ir. M. Dekker-Joziase

Samenvatting

De bachelor-opleiding HBO - Rechten van NHL Hogeschool is een nog jonge opleiding met een voltijd- en een deeltijdvariant. De opleiding is gestart in 2010 en telt in 2014 acht afgestudeerden voltijd. De deeltijd kende in 2014 geen instroom. De opleiding levert hbo-juristen die in professionele organisaties werken aan juridische opdrachten en taken en daarover communiceren met juristen en niet-juristen. Het werkgebied kan bestaan uit organisaties met een juridisch primair proces of organisaties met een niet-juridisch primair proces, maar met behoefte aan juridische expertise.

De opleiding ontvangt het oordeel **voldoende** op basis van de oordelen per standaard.

Beoogde eindkwalificaties

De opleiding werkt volgens de landelijke beroeps- en opleidingsprofielen, inclusief de Body of Knowledge, en werkt aan actualisatie van het opleidingsprofiel. De opleiding richt zich met de competentieset duidelijk op het bachelorniveau en de hbo-oriëntatie. De hbo-jurist heeft een sterke praktijkgerichtheid. Het onderscheid met de universitaire rechtenstudie wordt duidelijk gesteld. Er is veel aandacht voor praktische beroepsvaardigheden. De opleidingsgerichtheid op de sector openbaar bestuur kan sterker tot uiting komen. De opleiding heeft brede en goede contacten met het werkveld om daar vorm aan te geven. De gehanteerde competenties sluiten aan op de eisen uit de beroepspraktijk. Het regionale werkveld vindt het profiel passend. De aandacht voor internationalisering komt aan de orde in de specialisatieminor International Law. Met de verdere groei van de opleiding kunnen initiatieven tot ontwikkeling van andere minoren mogelijk meer invulling krijgen. Standaard 1 wordt beoordeeld met een **voldoende**.

Programma

Het onderwijsprogramma bouwt duidelijk voort op de competenties. De opzet is helder voor studenten. Het onderwijsprogramma is breed georiënteerd en praktijkgericht. Actualiteit en beroepsgerichtheid komen tot uiting in de beroepsgerichte opdrachten van de integrale leerlijn. Iedere onderwijsperiode behandelt een actueel onderwerp met bijpassende praktijkopdrachten. Veel opdrachten zijn afgeleid van of afkomstig uit het werkveld. Ook gastcolleges en excursies dragen bij aan de actualiteit. Het studiemateriaal weerspiegelt de praktijk- en beroepsgerichtheid. De beroepsgerichte opdrachten zijn breed en gevarieerd. De literatuur is passend voor het vakgebied en het hbo-niveau. Er is veel aandacht voor taal- en schrijfvaardigheden.

Studenten ervaren een variatie aan werkvormen en studieactiviteiten vanuit de vier leerlijnen. Zij voelen zich uitgedaagd in de projecten van de integrale leerlijn. Met de opbouw van een portfolio met beroepsproducten en reflectieverslagen worden zij zich bewust van de eigen competentieontwikkeling. De onderzoeksleerlijn is in het voorgaande jaar versterkt en in het hele programma doorgevoerd. Tijdens stages kunnen studenten snel zelfstandig aan de slag en weten hun weg te vinden in de juridische materie. De student kan verdieping in de kennis aanbrengen met de keuze van minoren, stage en afstudeeropdracht. De opzet en inhoud van het programma worden afgestemd met de Werkveldadviescommissie (WAC).

Voor de deeltijdstudenten geldt dat zij via het werkplekleren vaak al een duidelijker beeld hebben van de werkzaamheden van de hbo-jurist en op de eigen werkplek gerichte beroepsopdrachten uitvoeren. Door de combinatie werken en leren komt de praktijkgerichtheid duidelijk tot uiting.

De opleiding sluit goed aan op de vooropleiding van studenten. De remediërende programma's voor Engels en Nederlands passen bij het accent dat de opleiding legt op taalbeheersing.

De opleiding is attent op de evaluatie en bijstelling van de jonge opleiding en heeft oog voor de studeerbaarheid. Veel aandachtspunten zijn snel en gericht opgepakt. Docenten en opleidingscommissie zijn attent op signalen van studenten. In de komende fase is het zaak het programma als geheel te evalueren. Aandachtspunten zijn de doorloop vanuit het tweede studiejaar naar het derde studiejaar en de concentratie van de afstudeerfase in het vierde studiejaar (voorheen derde en vierde jaar).

De standaarden 2, 4, 5 en 6 ontvangen het oordeel **goed**. De standaarden 3 en 7 ontvangen het oordeel **voldoende**.

Personeel

De opleiding werkt conform de personeelsbeleidskaders van de ECMA-afdeling en de hogeschool. Gangbare procedures en voorzieningen zijn beschikbaar. Docenten bevestigen dat er aandacht is voor scholingswensen en werkbelasting. De opleiding beschikt over een enthousiast docententeam dat veel onderling opvangt.

Het docententeam kent een brede bezetting en bezit de nodige vakinhoudelijke, didactische, toets- en onderzoekskundigheid. Het hele team is geschoold in toetsing en het begeleiden bij onderzoek. Waar nodig wordt meer specifieke expertise ingehuurd. Met de groei van de opleiding heeft de opleiding goed oog heeft voor de bezetting van het docententeam en de benodigde expertises.

Alle drie standaarden (8-10) ontvangen het oordeel **goed**.

Voorzieningen

De opleiding is gehuisvest in een modern onderwijsgebouw met alle gewenste voorzieningen. Er wordt gewerkt aan verdere uitbreiding van de al ruime ICT-systemen en -voorzieningen. De opleiding heeft de SLB-leerlijn versterkt. Studenten zijn tevreden over de geboden begeleiding en pakken snel hun eigen verantwoordelijkheid.

Beide standaarden ontvangen het oordeel **goed**.

Kwaliteitszorg

De opleiding monitort het onderwijs consequent en hanteert gangbare evaluatie-instrumenten. De opleiding houdt, zeker in combinatie met signalen uit het meer informele circuit, goed zicht op de onderwijskwaliteit. De opleiding heeft oog voor eventuele verbeterpunten en is pro-actief. In deze fase van sterke ontwikkeling volgen veel verbeteracties elkaar snel op. De teamleider heeft daarin een centrale positie. Docenten zijn enthousiast en staan open voor signalen van studenten. Het panel adviseert het opleidingsmanagement goed oog te houden voor de koppeling van acties aan de (middel)lange termijndoelen volgens de pdca-cyclus.

Stakeholders zijn actief betrokken bij de opleiding, ook via meer informele kanalen. Dit functioneert naar tevredenheid van studenten en docenten. Veel zaken worden snel opgepakt. Studenten zien dat verbeteringen worden doorgevoerd.

De drie standaarden ontvangen het oordeel **goed**.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding heeft een duidelijk vastgelegd systeem van toetsing, met variatie in toetsvormen die past bij de werkvormen en studentactiviteiten. De toetsing is inzichtelijk voor studenten en docenten. De transparantie wordt versterkt door de ontwikkeling en het gebruik van toetsmatrijzen. Op een aantal punten kan de toetsing en beoordeling verder worden aangescherpt, bijvoorbeeld het gebruik van de term assessments bij de toetsing van portfolio's per periode. De dekking van de Body of Knowledge and Skills kan duidelijker worden benoemd in de conceptuele leerlijn.

De eindproducten van de afstudeerfase passen bij het gewenste eindniveau en de te behalen competenties. Met de inkorting van de afstudeerfase naar de laatste minor en het afstudeeronderzoek vraagt het panel aandacht voor sterkere borging van de juridische component in de afstudeerwerken. Een tweede aandachtspunt is het verschil in de mate waarin docenten hun feedback noteren op beoordelingsformulieren en daarmee inzicht geven in de onderbouwing van de beoordeling.

De standaard 16 ontvangt het oordeel **voldoende**.

Inhoudsopgave

1	Basisgegevens van de opleiding	11
2	Beoordeling	15
	Beoogde eindkwalificaties	15
	Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties	15
	Programma	17
	Standaard 2 Oriëntatie van het programma	17
	Standaard 3 Inhoud van het programma	19
	Standaard 4 Vormgeving van het programma	21
	Standaard 5 Instroom	22
	Standaard 6 Studeerbaarheid	23
	Standaard 7 Duur	24
	Personeel	24
	Standaard 8 Personeelsbeleid	24
	Standaard 9 Kwaliteit van het personeel	26
	Standaard 10 Kwantiteit van het personeel	27
	Voorzieningen	28
	Standaard 11 Materiële voorzieningen	28
	Standaard 12 Studiebegeleiding	29
	Kwaliteitszorg	30
	Standaard 13 Evaluatie resultaten	30
	Standaard 14 Verbetermaatregelen	31
	Standaard 15 Betrokkenheid bij kwaliteitszorg	32
	Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	33
	Standaard 16 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	33
3	Eindoordeel over de opleiding	39
4	Aanbevelingen	41
5	Bijlagen	43
	Bijlage 1 Eindkwalificaties van de opleiding	45
	Bijlage 2 Overzicht opleidingsprogramma	47
	Bijlage 3 Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris	49
	Bijlage 4 Bezoekprogramma	53
	Bijlage 5 Bestudeerde documenten	55
	Bijlage 6 Overzicht bestudeerde afstudeerwerken	57
	Bijlage 7 Verklaring van volledigheid en correctheid	59

1 Basisgegevens van de opleiding

Administratieve gegevens van de opleiding

1. Naam opleiding in CROHO	HBO - Rechten
2. Registratienummer opleiding in CROHO	39205
3. Oriëntatie en niveau	hbo; bachelor
4. Aantal studiepunten	240 EC
5. Afstudeerrichting	Geen
6. Varianten	Voltijd, deeltijd
7. Locatie	Leeuwarden
8. Jaar vorige visitatie en datum besluit NVAO	Vorige visitatie: mei 2009 Besluit NVAO: 3 november 2009
9. Code of conduct	getekend

Administratieve gegevens van de instelling

10. Naam instelling	NHL Hogeschool
11. Status instelling	Bekostigd
12. Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	In behandeling

Kwantitatieve gegevens over de opleiding

1. In- door- en uitstroomgegevens

Tabel: Uitval uit het eerste jaar voltijd

Cohort	2010	2011	2012
Uitval	35,85%	33,93	26,56

Tabel: Uitval uit het eerste jaar deeltijd

Cohort	2011	2012
Uitval	0%	100%

Jaar	Absoluut voltijd					Percentage		
	Instroom	uitval na 1 jaar	herinschrijvers	uitval in hoger jaar	behaald in 5 jaar	Uitval na 1 jaar	Uitval in hoger jaar	behaald in vijf jaar
2010	53	19	34			35,85		
2011	56	19	37			33,93		
2012	64	17	47			26,56		
2013	99							
2014	112							

Jaar	Absoluut deeltijd					Percentage		
	Instroom	uitval na 1 jaar	herinschrijvers	uitval in hoger jaar	behaald in 5 jaar	Uitval na 1 jaar	Uitval in hoger jaar	behaald in vijf jaar
2011	2		2					
2012	2	2	0			100,00		
2013	4							

2. gerealiseerde docent-studentratio

Voor de voltijd wordt een docent-studentratio van 1:29 gerealiseerd.

Voor de deeltijd wordt een ratio van 1:15 gerealiseerd.

3. gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie (een fase kan bijvoorbeeld aangegeven worden in reguliere studiejaren, de stage en de afstudeerperiode).

Tabel: Contacturen voltijd

Studiejaar	1	2	3	4
Contacturen	14-18	14-18	12-16	12-16

Tabel: Contacturen deeltijd

Studiejaar	1	2	3	4
Contacturen	7	7	6	6

Kenschets opleiding:

De HBO-Rechten opleiding is een jonge opleiding. Na de Toets Nieuwe Opleiding (2009), is de opleiding in 2010 gestart. Ten tijde van het visitatiebezoek is het onderwijsprogramma één keer in zijn geheel doorlopen en telt de opleiding acht afgestudeerden. In september 2014 telde de opleiding 289 studenten (277 voltijd en 12 deeltijd). Het onderwijs wordt verzorgd door een team van 15 docenten (12,9 fte). De jaarlijkse instroom is in 2014 voor de voltijd gestegen naar 120.

De deeltijd kende in 2014 geen instroom. Het deeltijdprogramma is gericht op dezelfde competenties als de voltijdopleiding. Leren en werken vindt gelijktijdig plaats. Theorie wordt toegepast in praktijkopdrachten. En praktijkopdrachten geven aanleiding tot verdieping in de theorie tijdens de contactmomenten.

De opleiding biedt een doorstroomtraject, waarmee studenten in twee jaar een masterdiploma Rechten met civiel effect kunnen behalen bij de Rijksuniversiteit Groningen (RUG).

De opleiding is onderdeel van de afdeling Business Administration (BA), samen met de opleidingen Bedrijfskunde MER en Human Resource Management.

2 Beoordeling

Het visitatiepanel beschrijft hieronder per standaard van het NVAO beoordelingskader de bevindingen, overwegingen en conclusies. Het eindoordeel over de opleiding volgt in hoofdstuk 3, de aanbevelingen in hoofdstuk 4. Onderstaande tekst geldt zowel voor de voltijd- als de deeltijdopleiding. Daar waar de deeltijdopleiding afwijkt wordt dit specifiek gemeld.

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

De opleiding hanteert het landelijk vastgestelde beroeps- en opleidingsprofiel (2012) bij de inrichting van het opleidingsprogramma. Dit profiel is afgestemd met en gevalideerd door organisaties uit het werkveld. De opleiding werkt met de tien landelijk vastgestelde competenties en voegt daar twee competenties aan toe: de sociaal-communicatieve competentie en de competentie gericht op zelfsturing (zie bijlage 1). Landelijk is in 2012 een profiel vastgesteld waarin is het aantal competenties teruggebracht naar zeven competenties. De opleiding zal deze in 2015 doorvoeren, aangevuld met de twee eigen competenties. Het opleidingsprofiel voldoet aan de vereiste theoretische basis, onderzoekend vermogen, professioneel vakmanschap/beroepsethiek en maatschappelijke oriëntatie.

In de Kritische Reflectie geeft de opleiding helder weer dat de competenties zijn gelinkt aan de indicatoren op bachelorniveau en deze afdekken. Kennis en inzicht zijn voor een groot deel vastgelegd in de landelijke Body of Knowledge, met beschrijving van de relevante vakgebieden. Toepassen van kennis en inzicht komt tot uiting in de beroepsproducten die studenten opleveren. Deze beroepsproducten zijn beschreven bij ieder van de competenties. Leervaardigheden komen tot uiting in competentie 12 Zelfsturing en is gekoppeld aan het vormgeven van de eigen (studie)loopbaan.

Belangrijk uitgangspunt voor het opleidingsprogramma is de praktijkgerichtheid. Hbo-juristen werken aan juridische opdrachten en taken in een professionele organisatie en communiceren hierover met juristen en niet-juristen. Het werkgebied kan bestaan uit organisaties met een juridisch primair proces of organisaties met een niet-juridisch primair proces, maar met behoefte aan juridische expertise. Een groot aantal studenten stromen in met het idee om na de studie door te stromen naar de universiteit.

De opleiding maakt gaandeweg de studie helder dat dat niet voor iedere student is weggelegd en dat zij worden opgeleid voor het hbo-praktijkgericht juridische werkveld. Op dat niveau zijn er in de regio geschikte banen te vinden bij de provincie en gemeenten en bijvoorbeeld het justitieel incassobureau.

De opleiding profileert zich, naast de praktijkgerichtheid, op het openbaar bestuur / de publieke sector. Het opleidingsmanagement geeft aan dat in de uitwerking van het programma het accent nu meer lijkt te liggen op de publieke sector. De profilering op het openbaar bestuur zal de komende jaren, als de opleiding voldoende omvang krijgt, nog verder worden ontwikkeld. Tot dat moment legt de opleiding het accent op de breed opgeleide professional, conform de wens van de WAC. Het management neemt daar de ervaringen mee van het nu voor de eerste keer volledig doorlopen curriculum. Dit zal gepaard gaan aan een evaluatie van de opzet van het curriculum en het behalen van de competenties op niveau 3 in de afstudeerfase (zie standaard 16). Het panel vindt dit een logische stap in de prille ontwikkeling van de opleiding.

Internationalisering krijgt vorm door de verplichting (BA-afdeling breed) tot het volgen van 30 EC anderstalig onderwijs. Dit kan bijvoorbeeld door stage of afstuderen in het buitenland of het volgen van de Engelstalig minor International Law. Studenten dienen mondiaal bewustzijn te krijgen. De opleiding heeft sinds het voorjaar van 2014 overeenkomsten met vijf partneruniversiteiten/hogescholen in Litouwen, Birmingham, Brugge, Berlijn, Oklahoma en Slovenië.

De opleiding stemt de eigen competentieset af met vertegenwoordigers uit het regionale werkveld (stage- en afstudeerbegeleiders en werkveldadviescommissie (WAC)). Deze bevestigen de gekozen brede oriëntatie en het praktijkgerichte karakter van de hbo-jurist en de HBO-Rechtenopleiding.

Overwegingen en conclusie

Het panel constateert dat de opleiding werkt volgens de landelijke beroeps- en opleidingsprofielen, inclusief de Body of Knowledge, en werkt aan actualisatie. De opleiding richt zich met de competentieset duidelijk op het bachelorniveau en de hbo-oriëntatie. De hbo-jurist heeft een sterke praktijkgerichtheid en opereert binnen juridische en niet-juridische bedrijven en instellingen. De profilering richting openbaar bestuur zal bij een verdere groei van de opleiding worden uitgewerkt.

Het panel is van mening dat de profilering richting openbaar bestuur sterker tot uiting mag komen. Deze conclusie wordt door de opleiding gedeeld. De opleiding heeft brede en goede contacten met het werkveld om daar vorm aan te geven.

Het panel vindt dat de competenties aansluiten op de eisen vanuit de beroepspraktijk. Het regionale werkveld vindt het profiel passend. De aandacht voor internationalisering concentreert zich vanuit praktische overwegingen met name op de door veel studenten gevolgde minor International Law. Met de verdere groei van de opleiding kunnen andere initiatieven mogelijk meer invulling krijgen.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Programma

Standaard 2 Oriëntatie van het programma

De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Bevindingen

Het onderwijsprogramma is breed georiënteerd en praktijkgericht. Studenten krijgen een brede kijk op het vakgebied van de hbo-jurist en krijgen een goed beeld van de werkzaamheden van de hbo-jurist. Dit start al in het eerste blok Beroepenoriëntatie en in het blok Juridisch Loket, waar studenten met een variatie aan vraagstellingen en beroepsproducten in aanraking komen. Studenten en werkveldvertegenwoordigers geven aan dat studenten in de breedte worden opgeleid en dat dat goed voldoet in de praktijk. Tijdens stages kunnen studenten snel zelfstandig aan de slag en weten hun weg te vinden in de juridische materie. De student kan verdieping in de kennis aanbrengen met de keuze van minoren, stage en afstudeeropdracht.

Actualiteit en beroepsgerichtheid komen tot uiting in de beroepsgerichte opdrachten van de integrale leerlijn. Iedere onderwijsperiode behandelt een actueel onderwerp met bijpassende praktijkopdrachten, bijvoorbeeld pleitnota schrijven, aktes opstellen, juridische adviesbrief schrijven, cliëntengesprek, opstellen boetebesluit of het schrijven van een artikel over evenementenbeleid. Veel opdrachten zijn afgeleid van of afkomstig uit het werkveld. In de minor International Law werken studenten aan vraagstukken die zijn ingediend door fracties uit het Europees Parlement. In de minor Recht en Internet wordt bijgedragen aan vraagstukken vanuit het lectoraat Cybersafety. Studenten geven aan dat zij werken aan gevarieerde beroepsproducten in de integrale leerlijn en daarvoor voldoende kennis en vaardigheden bezitten vanuit de ondersteunende vakken.

Ook gastcolleges en excursies dragen bij aan de actualiteit. Daarbij put de opleiding uit de brede docentconnecties met het werkveld. Nieuwe docenten hebben bij voorkeur juridische praktijkervaring, in combinatie met onderzoekservaring. Tijdens stage en afstuderen werken studenten aan actuele praktijkvraagstukken. Vanuit de WAC ontvangt de opleiding signalen over ontwikkelingen in het werkveld die van invloed zijn op het onderwijsprogramma, bijvoorbeeld aandacht voor mediation in het kader van de-juridisering of een project Huwen en Erven in het kader van veranderende wetgeving.

Beroepsvaardigheden worden getraind in de integrale leerlijn, onder andere via rollenspellen, gebruik van filmmateriaal of de voorbereiding op 'moot court' (fictieve rechtszitting). De opleiding hecht veel waarde aan sociale en communicatieve vaardigheden. Daarnaast zijn onderzoeksvaardigheden opgenomen in een leerlijn door alle studiejaar (per 2012).

Per 2013 is deze leerlijn opgenomen in de integrale leerlijn. Studenten oefenen in de beroepsopdrachten met onderzoeksvaardigheden zoals literatuuronderzoek, vraagstelling, informatieverzameling et cetera. Ze leren een praktijkgericht juridisch onderzoek op te zetten, uit te voeren en te beoordelen. Huidige afstudeerders hebben nog geen onderzoeksleerlijn doorlopen en zijn tijdens de minor voorbereid op het doen van onderzoek. De opleiding heeft nu de stage versterkt met een onderzoeksopdracht van voldoende complex niveau, ter voorbereiding op de afstudeer-onderzoeksopdracht op het gewenste eindniveau.

Voor de deeltijdstudenten geldt dat zij via het werkplekleren vaak al een duidelijker beeld hebben van de werkzaamheden van de hbo-jurist en op de eigen werkplek gerichte beroepsopdrachten uitvoeren. Zij moeten ten minste 16 uur per week werken in een juridische functie op mbo+/hbo-niveau. Door de combinatie werken en leren komt de praktijkgerichtheid duidelijk tot uiting.

Uit de *Nationale Studenten Enquête* (NSE 2013) oordelen voltijdstudenten positief (meer dan landelijk gemiddelde) over de praktijkgerichtheid, contacten met de beroepspraktijk, de beroepsvaardigheden, de aansluiting van de stage en de voorbereiding op de beroepsloopbaan. Deeltijdstudenten scoren positief, maar minder dan het landelijke gemiddelde. De opleiding signaleert dit en werkt aan versterking van de aansluiting op de beroepspraktijk door het organiseren van meer gastcolleges met experts uit de sector. Daarmee krijgen deeltijders een bredere blik van het werkveld.

Het panel heeft het studiemateriaal ingezien, samen met voorbeelden van studentproducten. Deze bevestigen de praktijk- en beroepsgerichtheid. De casuïstiek is breed en gevarieerd. De behandelde kennis en vaardigheden vindt het panel in zijn algemeenheid voldoende. De opleiding kan echter duidelijker aangeven waar in het curriculum welke vaardigheden aan bod komen. Beroepsvaardigheden komen herkenbaar tot uiting in de projecten en beroepsproducten. De literatuur is passend voor het vakgebied en het hbo-niveau.

Het werkveld is tevreden over de praktijkgerichtheid en het vermogen van studenten om in de praktijk snel op niveau te presteren. Studenten zijn snel ingewerkt en verrichten hands-on activiteiten. Uit gesprekken blijkt dat de praktijk- en beroepsgerichtheid duidelijk studenten aanspreekt. Zij ervaren veel aandacht voor beroepsvaardigheden, zoals: presenteren, debatteren en mediation. Er is veel aandacht voor taal- en schrijfvaardigheden.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de opleiding duidelijk opleidt voor het hbo-beroepenveld en studenten daar ook op attendeert. Er is veel aandacht voor beroepsvaardigheden en studenten ervaren dat zij voldoende kennis aanleren in de kernvakken en ondersteunende vakken.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 3 Inhoud van het programma

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

De competenties zijn uitgewerkt naar drie beheersingsniveaus: niveau 1 (eenvoudige context) in jaar 1, niveau 2 (in een praktijkcontext) in jaar 2 en niveau 3 (zelfstandig in een complexe context) behaald na vier jaar. Schema's in het *Studentenstatuut* geven aan dat de competenties door 150 EC van het curriculum worden gedekt. Daarnaast hebben studenten 30 EC vrije keuze. Studenten vullen deze ruimte meestal met een van de twee opleidingsminoren (Recht en Internet of International Law). Slechts zeven studenten volgen een minor elders, terwijl studenten wel worden gewezen op de mogelijkheden bij de NHL-brede minorenmarkten en de SLB-lessen in jaar 2. Met de groei van het aantal studenten hoopt de opleiding meer minoren te kunnen ontwikkelen.

De modulehandleidingen beschrijven de aansluiting op de competenties en de relatie met de leerdoelen, inhoud, literatuur, werkvormen, toetsvormen en de omvang. In ieder onderwijsblok zijn kennis en vaardigheidsonderdelen gegroepeerd rond thematische onderwerpen. Studenten ervaren een duidelijke samenhang binnen de onderwijsblokken. Met de modulebeschrijvingen en uitleg van docenten bij de aanvang is voor hen helder wat er wordt verwacht en wat de inhoud van het curriculum biedt.

Met de opbouw in complexiteit en in zelfstandigheid (beheersingsniveaus) en met de inhoudelijke opbouw qua vakgebieden is ook de verticale samenhang tussen de leerjaren helder. Het verkrijgen van kennis en inzicht wordt op een hoger niveau toepassingsgericht gemaakt. Het handelingsrepertoire van de student wordt in de vaardighedenlijn uitgebouwd. Voor onderzoek en taalbeheersing zijn er doorlopende leerlijnen. In de integrale leerlijn komen kennis en vaardigheden samen in de projecten afkomstig uit de beroepspraktijk. De opleiding evalueert jaarlijks de casuïstiek, opdrachten, themablokken en leerlijnen. Aanpassingen worden besproken met de opleidingscommissie (OC) en de WAC.

In de stageperiode maken studenten nader kennis met de beroepspraktijk en het meer zelfstandig functioneren en onderzoek doen als voorbereiding op het afstuderen. Stageplekken worden gescreend op de geschiktheid voor behalen van competenties. Ditzelfde geldt voor de deeltijdwerkplekken. Deze worden jaarlijks gescreend op geschiktheid voor het behalen van competenties. Waar nodig worden vervangende stages of opdrachten ingezet, bijvoorbeeld ambulancemedewerker die een stage volgt bij de juridische afdeling van een universitair ziekenhuis.

De opleiding telt twee minoren: Recht en Internet en International Law. Vrijwel alle studenten volgen deze twee opleidingseigen minoren. De deeltijdstudenten volgen in plaats van een stage een extra minor in het vierde jaar: consultancy in de juridische sector. Beide voltijdminoren zijn in samenwerking met lectoren opgesteld. Het voordeel was dat er via het lectoraat snel passende opdrachten beschikbaar waren.

Studenten oordelen positief over de inhoud en opzet van minoren. Studenten en WAC zien meerwaarde in de praktijkgerichtheid en gerichtheid op internationalisering. Het panel adviseert de opleiding, gezien de profilering op het openbaar bestuur/de publieke sector en gewenste aansluiting op deze sectoren, om met de verdere groei van de opleiding de profilering openbaar bestuur meer vorm te geven, mogelijk in de vorm van een minor. Het bieden van verdiepende keuzevakken ziet het panel ook als optie. Het opleidingsmanagement geeft aan dat met de evaluatie van het gehele curriculum en de bijstelling van de afstudeerfase deze opties zullen worden meegewogen.

Buiten de minor International Law en onderwijs in het Engels is er nog niet veel aandacht voor internationalisering. Studenten tonen daar ook weinig animo voor. De samenwerking met buitenlandse partners is nog pril.

Het panel is van mening dat de opleiding duidelijk in ontwikkeling is. Het programma is nu één keer volledig doorlopen en de samenhang kan nu in zijn totaliteit worden geëvalueerd. De lijnen vanuit de competenties naar de programma-inhoud zijn voor docenten en studenten helder. Het panel had enige toelichting nodig om opzet en inhoud te doorgronden. Deels doordat onderdelen nog vers ontwikkeld zijn en deels doordat er gaandeweg veel wordt aangepast en verbeterd. Dit pleit voor de opleiding, maar maakt het geheel niet altijd inzichtelijk.

De opleiding staat nu op het logische punt om het geheel te evalueren en beter vast te leggen. Het panel ziet een punt van aandacht. Het panel signaleert dat voor de studiejaar 1 en 2 de relatie tussen de inhoud en de BOKS helder is weergegeven. Dit geldt minder voor de studiejaar 3 en 4. Daarmee is niet helder wat de praktische inhoudelijke kennis is in de laatste twee studiejaar. In de stage wordt beoordeeld op complex niveau 2. Ook in de minoren wordt aan juridische competenties gewerkt. Het is echter niet geheel helder welke kennis tot op welk niveau wordt getoetst. Het leerplanschema geeft geen helder zicht op de verdieping in de BOKS die wordt aangebracht in de leerjaar 3 en 4.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de relatie tussen de competenties en het onderwijsprogramma helder is voor betrokkenen. De doorwerking van de BOKS is helder voor de eerste twee studiejaar en kan duidelijker worden aangegeven voor het derde en vierde leerjaar. Dit kan worden opgepakt bij de herinrichting van het derde en vierde studiejaar.

Het is logisch dat de opleiding in deze ontwikkelingsfase het onderwijs evalueert en aanscherpt. Het panel is van mening dat de studenten voldoende mogelijkheden hebben om de competenties te kunnen behalen. Meer variatie in keuzeonderwijs zal de opleiding en profilering meer body en kleur kunnen geven, waarmee ook de aansluiting op de juridische beroepspraktijk kan worden versterkt. Het panel adviseert, conform het opleidingsprofiel, een minor openbaar bestuur te ontwikkelen.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Standaard 4 Vormgeving van het programma

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

Het onderwijsprogramma is opgezet langs vier leerlijnen: conceptuele, vaardigheden, integrale en studieloopbaan (SLB) leerlijn. De eerste twee leerlijnen staan meer centraal in de eerste twee leerjaren. De kennislijn biedt de feiten, procedures, concepten en modellen om problemen te analyseren, verkennen en definiëren. Beroepsmatig handelen wordt getraind in de vaardigheden leerlijn. De integrale leerlijn staat meer centraal in het derde en vierde leerjaar, waar alle competenties op niveau drie moeten worden behaald. Voor iedere leerlijn zijn specifieke werkvormen, docentrollen en toetsvormen beschreven. In de integrale leerlijn zijn de competenties vertaald in projectopdrachten. Studenten leveren beroepsproducten, met behulp van ondersteunende kennis en vaardigheden uit de andere leerlijnen. Het leerproces ontwikkelt zich van docentsturing in de propedeuse naar studentsturing in de afstudeerfase. In de SLB-leerlijn werken studenten aan hun competentieontwikkeling en persoonlijke ontwikkeling. De opbouw van het competentiegerichte leren wordt in de SLB-leerlijn duidelijk behandeld. Voor studenten biedt dit houvast.

In de deeltijdopleiding is de integrale leerlijn vooral gericht op het werkplekleren. Lessen concentreren zich meer rond de conceptuele en vaardigheden leerlijn, veelal hoor- en werkcolleges. Studenten bouwen per onderwijsperiode een portfolio op met werkervaringen en beroepsproducten als bewijs van verworven competenties. Zelfreflectie op competentieontwikkeling maakt daar onderdeel van uit. Deeltijdstudenten oordelen positief over de gehanteerde werkvormen en de mate waarin de inhoud van de opleiding stimulerend is.

Studenten voelen zich uitgedaagd door het onderwijsprogramma. Ze ervaren, mede door de centrale rol van de competenties, een goede opbouw in het onderwijsprogramma met groei qua kennis en vaardigheden. Ze geven aan dat er goede aandacht is voor het zelfstandig leren werken. Wel wensen ze meer aandacht voor het werken met jurisprudentie. Dit is door docenten gesignaleerd en zij geven aan dat daar in projecten meer ruimte voor komt.

Overwegingen en conclusie

Het panel vindt dat het didactisch concept goed aansluit bij de eindkwalificaties. De competentiegerichtheid is voor studenten en docenten helder en vormt een heldere leidraad voor opzet en inhoud van het onderwijs en voor het volgen van de studentontwikkeling. Studenten ervaren een variatie aan werkvormen en studieactiviteiten vanuit de vier leerlijnen. Zij voelen zich uitgedaagd in de projecten van de integrale leerlijn.

Met de opbouw van een portfolio met beroepsproducten en reflectieverslagen worden zij zich bewust van de eigen ontwikkeling.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 5 Instroom

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Bevindingen

Studenten die voldoen aan de wettelijke eisen (diploma vwo, havo, of mbo-4) zijn toelaatbaar. Studenten ouder dan 21 zijn toelaatbaar na positief resultaat uit een toelatingstoets (Nederlands, Engels en maatschappijleer). Studenten met een propedeuse of afsluitend examen hoger onderwijs zijn toelaatbaar. Studenten met een buitenlands diploma moeten aantonen dat zij het Nederlands goed beheersen. Vrijstellingen voor vakken worden alleen individueel verleend na een positief besluit van de examencommissie. Leden van de examencommissie geven aan dat vrijstellingen niet gemakkelijk worden verleend. Studenten moeten met stevige bewijsstukken komen, die waar nodig door vakinhoudelijke docenten worden beoordeeld.

De opleiding kent een gevarieerde en brede instroom en is goed in staat deze op te vangen. Studenten melden dat de voorlichting reëel is en dat de opleiding aan de verwachting voldoet. Studenten met tekortkomingen voor Engels of Nederlands, kunnen aanvullende cursussen volgen bij het Learning Centre van de hogeschool. Tekortkomingen worden opgespoord in het eerste jaar met niveautoetsen. Studenten met een functiebeperking worden met specifieke middelen ondersteund, conform het integraal beleidsplan van de hogeschool. Aan studenten met extra ambities wordt een excellentieprogramma geboden in de vorm van een extra minor van 30 EC. Dit programma is gericht op ondernemerschap.

Voor deeltijd is de voorlichting duidelijk over het onderwijsconcept en de investeringen die gevraagd worden door het gelijktijdig leren en werken. Deeltijdstudenten moeten bij aanvang beschikken over een relevante werkplek voor 16 uur per week (*nota werkervaring deeltijd*). Via een intake-assessment wordt met een werkplekscan bepaald of studenten voldoende gelegenheid hebben om de onderwijsopdrachten op de werkplek uit te voeren op het gewenste niveau. De werkplek moet voor aanvang van de studie door de examencommissie worden goedgekeurd. De werkplek wordt aan het einde van ieder semester opnieuw beoordeeld aan de hand van het portfolio en assessmentgesprek met de deeltijdstudent. Dit assessment wordt afgenomen door twee gecertificeerde assessoren. Wanneer een student geen baan heeft die aan de eisen voldoet, dan kan hij/zij toegelaten worden indien de student aantoont dat hij voorziet in een werkplek, zoals een stageplaats of vrijwilligersfunctie, die voldoet aan de eerder genoemde eisen. Ook bij deze invulling keurt de examencommissie de werkplek vooraf.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de opleiding goed aansluit op de vooropleiding van studenten en reële voorlichting verzorgt. De remediërende programma's voor Engels en Nederlands passen bij het accent dat de opleiding legt bij taalbeheersing. Het panel heeft de indruk dat de examencommissie strikt is en niet snel vrijstellingen verleent.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 6 Studeerbaarheid

<i>Het programma is studeerbaar.</i>

Bevindingen

De opleiding heeft een redelijk vast onderwijsprogramma met 30 EC per semester en 15 EC per periode. In iedere periode zijn er zeven lesweken en drie weken voor afronding van projecten en toetsing. De studiebelasting wordt geschat op basis van de gevraagde studieactiviteiten en de gebruikte literatuur. Deze zijn gespecificeerd in periodehandleidingen op Blackboard.

De opleiding hanteert studiedrempels om te grote studieachterstanden te voorkomen: hoofdfasedrempel bij 45 EC na 1 jaar en 60 EC na 2 jaar, een stagedrempel bij 60 EC propedeuse + 40 EC van het 2^e jaar en een afstudeerdrempel bij 120 EC hoofdfase. Iedere student heeft per studiejaar twee toetskansen per toets. Studenten geven aan dat studieresultaten meestal op tijd beschikbaar zijn, binnen veertien werkdagen. Iedere periode geven studenten via evaluaties en klasgesprekken hun mening over de inhoud en opzet van het onderwijs. Signalen worden besproken in de OC en studentpanelgesprekken. Docenten zijn vaak zelf aan het einde van een periode actief in het evalueren van hun vakken/projecten en het weghalen van eventuele knelpunten. In het voorgaande jaar is een geheel studiejaar gescreend op overbodige dubbelingen in leerstof en/of toetsing.

Voltijdstudenten geven aan dat met regelmatige studieactiviteiten het onderwijsprogramma goed studeerbaar is. Zij volgen 14-18 vaste contacturen per week in de eerste helft van de studie. In de tweede helft werken zij meer zelfstandig en hebben 12-16 contacturen per week, met aanwezigheidsverplichting voor kernvakken. Verder werken zij in projectgroepen en besteden tijd aan zelfstudie.

Voor deeltijdstudenten geldt dat zij op een lesdag per week circa zes contacturen volgen en verder nog circa tien uur besteden aan groepswork en zelfstudie. Voor de kleine deeltijdgroepen wordt het onderwijs meer vraaggestuurd, op afspraak verzorgd. Deeltijdstudenten geven aan dat de studeerbaarheid is verbeterd nu de lessen zijn verruimd naar 1,5 uur, ipv 45 minuten. Zij ervaren minder versnippering van de lesdagen.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de opleiding oog heeft voor de studeerbaarheid. De opleiding houdt de vinger aan de pols via formele en informele kanalen. In de opbouwfase van de opleiding zijn knelpunten snel en gericht opgepakt. Docenten en opleidingscommissie zijn attent op signalen van studenten. In de komende fase is het zaak het programma als geheel te evalueren en eventuele knelpunten in de opbouw aan te pakken. Het panel is van mening dat de opleiding daar duidelijk oog voor heeft.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 7 Duur

De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

Bevindingen

De voltijd- en deeltijdopleiding hebben een omvang van 240 EC, verdeeld over vier studiejaar, met ieder 60 EC. De studielastverdeling wordt geborgd via de reguliere overleggen van de examencommissie, het docenten teamoverleg, de opleidingscommissie en de werkveldcommissie. In het Onderwijsbeleidsdocument zijn de leerschema's met EC-verdeling per periode helder weergegeven.

Overwegingen en conclusie

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

Personeel

Standaard 8 Personeelsbeleid

De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

Bevindingen

De opleiding werkt conform het ECMA-brede *Meerjarenpersoneelsbeleid 2012-2016*. Belangrijke aandachtspunten zijn: de competentieontwikkeling, versterking van het niveau en het ontwikkelen van een inspirerend werkklimaat. In lijn met de cyclus 'coachen, beoordelen en Belonen' wordt met iedere medewerker jaarlijks drie formele gesprekken gevoerd (plangesprek, voortgangsgesprek en beoordelingsgesprek). Ieder jaar wordt een docentenwerkplan opgesteld voor de inzet in het nieuwe studiejaar. Docenten geven aan dat daarbij goed rekening wordt gehouden met hun wensen en dat er aandacht is voor verdeling van de werkbelasting.

Scholing wordt vastgesteld in het scholingsplan per afdeling. Scholing is vooral gericht op didactiek en toetsdeskundigheid. Waar nodig kunnen docenten ook cursussen Engels of managementvaardigheden volgen. Veel cursussen worden georganiseerd door de professionaliseringsacademie van de hogeschool, bijvoorbeeld SLB-begeleiding, basis didactische bekwaamheden (BDB) of toetsdeskundigheid. Docenten krijgen daarvoor de gangbare formatieruimte en/of vergoeding (10% formatie-uren). Het docententeam heeft een cursus onderzoeksvaardigheden gevolgd en heeft een scholingsdag gevolgd specifiek gericht op praktijkgericht juridisch onderzoek, geleid door een auteur op dit specifieke gebied. Per jaar zijn er vier studiedagen waar concrete vraagstukken van binnen de opleiding worden besproken. Per 2014-2015 hanteert de opleiding een structureel professionaliseringplan.

Werving was binnen de nog jonge opleiding vooral gericht op relevante werkervaring en masterniveau. Nieuwe docenten volgen een introductieprogramma en krijgen begeleiding van een senior collega-docent uit een ander vakgebied. Nieuwe docenten volgen in de eerste twee jaren de cursus BDB. Voor een vaste aanstelling moet docenten deze cursus hebben behaald. Het opleidingsmanagement geeft aan dat de komende jaren wordt gericht op uitbouw van de ervaring en meer variatie in het team, bijvoorbeeld richting ethiek, communicatie of sociologie. Onderwijskundige en onderzoeksvaardigheden houden blijvende aandacht.

Het panel heeft de documentatie rond het personeelsbeleid ingezien en constateert dat de cycli regulier verlopen. Alle randvoorwaarden zijn aanwezig. Waar nodig wordt specifieke vakkennis ingehuurd via de inzet van externe experts en gastdocenten. Het docententeam beschikt over een breed netwerk in het juridische werkveld. Het panel heeft daar diverse voorbeelden van gezien.

Overwegingen en conclusie

Het panel constateert dat de opleiding werkt conform de beleidskaders van de ECMA-afdeling en de hogeschool en dat de gangbare procedures en voorzieningen beschikbaar zijn. Docenten bevestigen dat er aandacht is voor inzet, scholingswensen en werkbelasting. De opleiding beschikt over een enthousiast docententeam dat veel onderling opvangt. Dit wordt gezien en gewaardeerd door het management.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 9 Kwaliteit van het personeel

Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Bevindingen

Docenten worden zowel in de voltijd- als de deeltijdopleiding ingezet. Alle docenten zijn mastergeschoold en vrijwel iedere docent beschikt over relevante praktijkervaring. Docenten beschikken over de benodigde didactische kwalificaties of volgen daartoe de verplichte cursussen. Ook voor deskundigheid op het gebied van toetsen hebben alle docenten gerichte scholing gevolgd.

Uit de docentgegevens blijkt dat het docententeam de centrale vakinhoudelijke gebieden goed dekt. Voor specifieke kennis en ervaring worden gericht externe experts ingezet. Docenten houden zelf het vakgebied bij. Deling van kennis vindt plaats via intercollegiaal overleg. Docenten ontwikkelen veel onderwijs gezamenlijk in de projectgroepen. De opleiding gaat starten met een jurisprudentieoverleg om actuele inhoudelijk-juridische ontwikkelingen en inzichten te delen. Docenten en management melden dat er ook ruimte is om in de dagelijkse praktijk mee te lopen in een juridische werkomgeving.

Kennis van onderzoek hebben docenten via hun eigen vooropleiding of door het volgen van de NHL-cursus onderzoeksvaardigheden en begeleiden bij onderzoek. Een docent participeert in de kenniskring van het lectoraat Cybersafety. Participatie van meer docenten is een bespreekpunt en kan met verdere groei van de opleiding meer ruimte krijgen.

Docenten die Engelstalige onderdelen verzorgen worden qua taalbeheersing getoetst in het NHL Learning Centre en kunnen een cursus Engels volgen.

Uit studentenquêtes blijkt dat studenten positief oordelen over de docentkwaliteiten (didactisch en inhoudelijk). Voltijdstudenten oordelen met name positief over de kennis over de beroepspraktijk.

Overwegingen en conclusie

Het panel stelt vast dat het docententeam de kwaliteiten bezit voor de benodigde vakinhoudelijke dekking en voor de benodigde didactische, toets- en onderzoeksdiskundigheid. Het hele team heeft scholing gevolgd op het gebied van toetsing en begeleiden bij onderzoek. Waar nodig wordt meer specifieke expertise ingehuurd. Het panel adviseert bij de evaluatie van het nu geheel doorlopen onderwijsprogramma ook de match met de in de toekomst benodigde docentexpertise te betrekken.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 10 Kwantiteit van het personeel

De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

Het onderwijs wordt verzorgd door een team van 15 docenten (12,9 fte, teldatum september 2014). Met in totaal 290 studenten levert dit een docent-studentratio van ongeveer 1:19. Elf docenten hebben een vast contract. Vier docenten hebben een flexibele aanstelling. Voor specifieke expertise of bij eventuele uitval van docenten wordt een externe schil van experts ingezet.

Studenten geven in enquêtes aan dat de docenten goed bereikbaar zijn. Een enkele keer ervaren zij wat knelpunten door ziekte-uitval. De lijnen binnen de opleiding zijn direct genoeg zodat deze situaties snel worden opgepakt. Het team vangt veel voor elkaar op. Dit is samen met de hoge ontwikkelingsspanningen en bijstellingsactiviteiten de reden dat in het medewerkerstevredenheidsonderzoek duidelijk te hoge werkdruk in 2013 wordt aangegeven. Dit punt is in 2014 door het management aangepakt door reorganisaties in het curriculum en in de toetsing. Ook het verminderen van ziekte-uitval (er waren een aantal langdurige zieken) zal daar verder aan bijdragen. Met de verdere groei van de opleiding houdt het management aandacht voor de werkdruk. Daarbij is de wisselwerking tussen de enthousiaste inzet en de werkdruk een blijvend aandachtspunt, zeker nu de organisatie doorontwikkelt naar meer formele structuren.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat het management met de groei van de opleiding goed oog heeft voor de bezetting van het docententeam en de benodigde expertises. De groei van het docententeam heeft geleid tot toegenomen werkdruk bij de coachende docenten. In 2014 zijn werkafspraken aangepast ter verlichting van de werkdruk. Ook zijn delen van het curriculum en toetsplannen doorgelicht en verbeterd.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Voorzieningen

Standaard 11 Materiële voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De opleiding is gehuisvest in het NHL-hoofdgebouw te Leeuwarden. Dit gebouw biedt alle moderne faciliteiten die voor onderwijs nodig zijn. Er zijn werk- en projectruimtes, voorzien van audiovisuele, ICT- en multimedia-apparatuur, waar studenten individueel of in groepsverband kunnen werken. Jaarlijks stemmen de opleidingen de benodigde voorzieningen af met het Service Centre. Studenten maken gebruik van de werkplekken in de veertien studielandschappen en 'break out rooms' (75 stuks) verspreid over het gebouw. Veel leslokalen zijn voorzien van moderne apparatuur: beamers en digiboards. De mediatheek is modern en heeft een ruime collectie boeken, audiovisuele media, tijdschriften, documentatiemappen, cd-rom's en elektronische bestanden. De mediatheek biedt goede toegang tot de gangbare digitale bronnen. In de mediatheek zijn ook 100 werkplekken met draadloze internetaansluiting.

Het gebouw telt ruime voorzieningen qua laptopwerkplekken voor personeel, personeels-PC-plekken, student-PC-plekken, laptop-aanlandplekken en circa 1300 studentwerkplekken in de studielandschappen. In het hele gebouw is draadloos internet aanwezig. De hogeschool promoot studenten te werken met eigen laptop/i-pad, en werkt aan uitbreiding van de BYOD (Bring Your Own Device) systematiek.

Met algemene vragen kunnen studenten terecht in de zogenoemde I-zone. De I-zone bestaat uit een informatiecentrum, klantenservice, International Office, Bureau Inschrijving, decanaat, Support Centre ICT en laptopsupport en een audiovisueel centrum. Het panel heeft tijdens een rondleiding de faciliteiten gezien en is van mening dat de opleiding/hogeschool beschikt over de nodige voorzieningen om het onderwijs goed te verzorgen. Er zijn genoeg werk- en studieruimten, computervoorzieningen en mogelijkheden om ook vanuit huis te werken. Docenten werken in open kantoorruimten en hebben genoeg werkplekken. In iedere vleugel van het gebouw is er een informatiebalie.

In evaluaties zijn studenten tevreden over de onderwijsruimtes, de mediatheek en de digitale leeromgeving. Over de beschikbaarheid van werkplekken en ICT-faciliteiten zijn de studenten kritisch. De opleiding heeft nader onderzoek gedaan naar de oorzaken van de lage scores. De opleiding meldt dat het ingevoerde BOYD-beleid een positief effect zal hebben.

Overwegingen en conclusie

Het panel heeft een positieve indruk van de materiële voorzieningen. Alle gewenste voorzieningen zijn voorhanden en de hogeschool werkt aan verdere uitbreiding van de al ruime ICT-systemen en -voorzieningen.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 12 Studiebegeleiding

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

ECMA-breed is sinds 2009 een SLB-leerlijn ontwikkeld die aansluit bij het competentiegerichte onderwijs en de competenties gericht op professionalisering en zelfsturing. Aanleiding was ontevredenheid bij studenten en docenten. De nieuwe SLB-leerlijn is in 2012 ingevoerd en richt zich op studievoortgang en persoonlijke ontwikkeling. De SLB-lijn kent zowel individuele als groepsactiviteiten. Deelname is verplicht. De SLB-docent 'groeit' met de student mee gedurende vier jaar. De SLB-docent wordt ondersteund door tweedejaars studenten (buddy's) die eerstejaars studenten helpen bij praktische zaken.

Het panel vindt dat de SLB-lijn een stevige opzet heeft en goed aansluit op het competentiegerichte onderwijs. Iedere onderwijsperiode heeft een thema met bijpassende opdrachten en SLB-begeleidingsgesprekken. Studenten leren een portfolio op te bouwen. Met bewijzen vanuit de vakken en opdrachten tonen zij aan dat de competenties zijn behaald. Studenten geven aan dat zij bewuster omgaan met de ontwikkeling van competenties en hun persoonlijke groei. Dit portfolio moet met een voldoende zijn beoordeeld door de SLB-docent voordat de student op kan gaan voor het assessmentgesprek, afgenomen door twee onafhankelijke assessoren. Het eerste jaar focust op beroepsoriëntatie. Het tweede jaar is gericht op de afronding van de propedeuse, beroepscode en –vaardigheden, de keuzes voor de stage, de minor of een buitenlandstudie. In het derde jaar ligt de focus bij de ontwikkeling van de competenties in de eindfase. Inhoudelijke begeleiding is belegd bij de stage- en afstudeerdocenten.

De SLB-docent is het eerste aanspreekpunt voor studenten. De uitvoering van de SLB-lijn wordt afgestemd door twee SLB-coördinatoren. Zij roosteren overlegmomenten voor onderlinge afstemming en zijn vraagbaak. Bij specifieke problemen kan een student terecht bij een NHL-studieadviseur of –decaan. Studenten met een functiebeperking kunnen bij het decanaat een beroep doen op speciale voorzieningen en advies.

Voor de informatievoorziening maakt de opleiding gebruik van drie systemen: intranet, Blackboard en Educator. Intranet biedt informatie over de opleiding, leerplan, lesinhouden en roosters. Blackboard biedt een digitale leeromgeving met alle inhoudelijke module-informatie en biedt een communicatieplatform tussen studenten en met docenten.

Educator is het studieregistratie en –volgsysteem. In de introductieweek volgen studenten een training in het gebruik van deze systemen.

Uit enquêtegegevens en uit gesprekken met studenten concludeert het panel dat studenten tevreden zijn over de studiebegeleiding en de informatiesystemen. Tijdige bekendmaking van resultaten blijft een aandachtspunt. Studenten geven in gesprek met het panel aan dat in de latere studie jaren zij meer en meer het initiatief nemen in de SLB. De studenten nemen snel hun eigen verantwoordelijkheid.

Overwegingen en conclusie

Het panel constateert dat de opleiding een versterking van de SLB-leerlijn doorvoert. Dit wordt in de gesprekken door de studenten gewaardeerd. Het panel waardeert de inspanning van de opleiding en docenten. Studenten zijn tevreden over de geboden begeleiding en pakken snel hun eigen verantwoordelijkheid.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Kwaliteitszorg

Standaard 13 Evaluatie resultaten

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Bevindingen

De opleiding hanteert het kwaliteitshandboek van het instituut ECMA, dat aansluit op NHL-kaders voor kwaliteitszorg. Het handboek biedt helder zicht op processen en procedures en bevat een breed scala aan instrumenten om de kwaliteit van onderwijs en organisatie te monitoren. Binnen het instituut ECMA is een kenniskring kwaliteit ingesteld de schakel is naar de implementatie van het kwaliteitsbeleid binnen de afdelingen.

Het instituut ECMA streeft naar gemiddelde NSE-scores van 3,5. Bij scores onder de norm van 3,0 worden direct actieplannen opgesteld. Waar nodig worden gerichte streefnormen gesteld, bijvoorbeeld de ambitie om voor de vernieuwde SLB-lijn minimaal 3,7 te behalen.

De kwaliteit van het onderwijs wordt gemonitord met een scala aan instrumenten. Centraal staan de evaluaties van onderwijseenheden, de NSE-enquête, de HBO-monitor, NHL midterm audits, evaluatie van stage/afstuderen, medewerkerstevredenheidsonderzoek, panelgesprekken en klassevoorzittersoverleg met studenten en de input vanuit de diverse overlegorganen. Het panel heeft voorbeelden van deze instrumenten aangetroffen en concludeert dat de formele kwaliteitscycli werken en zijn gedocumenteerd.

Zeker zo belangrijk is het meer informele circuit waar docenten direct in en na lessen informatie ontvangen van studenten. Verkregen informatie wordt besproken in het docententeamoverleg en worden waar nodig opgevolgd met verbeterplannen.

Uit de NSE-enquêtes blijkt dat studenten niet tevreden zijn over de informatievoorziening betreffende uitkomsten van onderwijsbeoordelingen. De opleiding heeft dit punt opgepakt en laat nu in modulehandleidingen en op Blackboard (via een 'whats new' knop) zien wat uitkomsten zijn en per module/periode is inzichtelijk tot welke verbeteringen dat heeft geleid.

Overwegingen en conclusie

Het panel constateert dat de opleiding de gangbare instrumenten hanteert en dat de onderwijsbeoordelingen worden uitgevoerd en geanalyseerd in relatie tot de streefdoelen. Het panel vindt dat de opleiding, zeker in combinatie met signalen uit het meer informele circuit, goed zicht houdt op de onderwijskwaliteit.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 14 Verbetermaatregelen

De uitkomsten van deze evaluaties vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan realisatie van de streefdoelen.

Bevindingen

De opleiding streeft naar continue verbetering van de onderwijskwaliteit en werkprocessen. Verbetervoorstellen worden besproken in het teamoverleg en in de OC. De teamleider zet de voorstellen uit binnen de opleiding en bewaakt de voortgang via de gesprekscycli met de docenten. Het geheel van verbeteracties is inzichtelijk in het afdelingsjaarplan.

Studenten en docenten geven in gesprek met het panel aan dat er continu verbeteringen worden doorgevoerd. Docenten tonen daarbij een open, lerende houding. Enkele voorbeelden zijn:

- meer bespreking van jurisprudentie in de projecten na signalering via de OC;
- de eerdere start van de onderzoeksleerlijn en doorvoering in alle leerjaren;
- de 'whats new' knop op Blackboard met informatie over bijstellingen in modulen;
- meer competentiegerichte opzet en beoordeling van de stageperiode;
- aanpassing van de lestijden binnen de deeltijdlesdag ter voorkoming van te veel versnippering van de aandacht;
- versterking van de werkplekscan in de deeltijd en de leeromgeving in de deeltijddoelstelling naar aanleiding van de verbeterpunten uit de eerdere Toets Nieuwe Opleiding.

Het panel waardeert de verbeteringsbereidheid binnen de opleiding en de openheid van docenten. Het panel adviseert om op gezette tijden pas op de plaats te maken en meer naar het geheel van periode, semester of studiejaar te kijken.

Dit om te voorkomen dat de vele kleine aanpassingen een te adhoc karakter krijgen en om de lijnen voor de langere termijn bewuster uit te zetten. Overigens toont het opleidingsmanagement hier bewustzijn door bijvoorbeeld op basis van de analyse van de toetsplannen tot een betere afstemming te komen om een mogelijke overlap in bepaalde perioden te voorkomen.

Overwegingen en conclusie

Het panel is van mening dat de opleiding beschikt over de formele beleidslijnen voor de bewaking van de onderwijskwaliteit en voor het vaststellen van verbeteracties. De opleiding heeft oog voor eventuele verbeterpunten en is pro-actief. De teamleider heeft daarin een centrale positie. In deze fase van sterke ontwikkeling volgen veel verbeteracties elkaar snel op. Docenten zijn enthousiast en staan open voor signalen van studenten. Het panel adviseert het opleidingsmanagement goed oog te houden voor de koppeling aan de (middel)lange termijndoelen.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Standaard 15 Betrokkenheid bij kwaliteitszorg

Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

De opleiding streeft naar nauwe betrokkenheid van medewerkers, studenten en het beroepenveld. De opleiding beschrijft in de Kritische Reflectie de instrumenten die worden ingezet en de frequentie per stakeholdersgroep. Medewerkers zijn betrokken via onder andere het afdelingsoverleg, opleidingsoverleg, opleidingscommissie, toets- en examencommissie, functioneringsgesprekken, MTO en kwaliteitsoverleg. Studenten participeren in onderwijsbeoordelingen, de opleidingscommissie en via de landelijke NSE. Met het werkveld verlopen contacten via de stages en afstudeeropdrachten en meer overstijgend via de WAC. Met collega-opleidingen is er contact in het landelijk overleg HBO-Rechten. De omvang van de opleiding zorgt ook voor veel meer informele contacten. Men kent elkaar en loopt makkelijk bij elkaar binnen voor overleg. Aandachtspunt in het geheel is de soms lage respons op onderwijsbeoordelingen. De opleiding gaat vastere momenten inroosteren voor evaluaties om het geheel meer te structureren en te voorkomen dat studenten overvoerd raken door evaluaties.

De betrokkenheid van stakeholders blijkt uit de notulen van en gesprekken met vertegenwoordigers van de diverse overlegorganen. De betrokkenheid bij en het enthousiasme voor de nog jonge opleiding is duidelijk. Studenten in de opleidingscommissie zijn sterk gemotiveerd en proactief. Zij betrekken aandachtspunten vanuit hun achterban via de klassevertegenwoordigersoverleggen. Het contact met alumni zal in de komende jaren vorm moeten gaan krijgen.

De WAC is breed bezet. De leden van de WAC letten op de actualiteit, keuze van minoren en de aansluiting van het onderwijs op de behoeften in het werkveld. Zij adviseren bijvoorbeeld positief over de aandacht die er is voor de minder-juridische competenties.

Overwegingen en conclusie

Het panel constateert dat formeel de stakeholders actief bij de opleiding worden betrokken en dat ook via informele kanalen signalen worden doorgegeven. Vanuit de documenten heeft het panel de indruk dat dit goed functioneert.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **goed**.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 16 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Bevindingen

Systeem van toetsing

De kaders voor de toetsing zijn vastgelegd in het *Toetsplan HBO-Rechten 2013-2014*. Dit bevat de procedures en criteria voor het systeem van toetsing. De opleiding hanteert een mix van toetsvormen, waarvan de kaders en criteria overeenkomen met de beschrijvingen in het *ECMA Toetsbeleid* en de *Catalogus van toetsvormen ECMA*. In het *Toetsbeleid* zijn negentien voorwaarden voor goede toetsing vastgesteld.

Het *Toetsplan* maakt zichtbaar dat alle eindkwalificaties op drie beheersingsniveaus worden getoetst. In de conceptuele leerlijn wordt per vakgebied getoetst, via meerkeuze (kennis) en open vragen (inzicht) toetsen. De vaardigheidsleerlijn omvat simulatietoetsen en practicumtoetsen van praktijksituaties (adviesgesprek, conflictgesprek, mondeling of schriftelijk betoog). In de integrale leerlijn toetst men door middel van assessments op basis van een door de student gepresenteerd beroepsproduct of –handeling en/of een portfolio. In de studieloopbaanlijn wordt op basis van assessments en portfoliopresentatie de competentieontwikkeling beoordeeld, naast het leervermogen, reflectievaardigheden en HBO-kwalificaties. De stagebeoordeling is gericht op het functioneren van de student in een bedrijf en op de ontwikkeling van de competenties.

De assessments zijn gericht op één beheersingsniveau voor één of meer competenties. Beoordelingscriteria zijn van tevoren beschikbaar voor studenten. Docenten zijn verantwoordelijk voor de praktijkbeoordelingen, en nemen daar het advies van werkbegeleiders in mee. Kennistoetsen zijn afgeleid van leerstof en de onderdelen van de BOKS. Bij de ontwikkeling van toetsen wordt het vier-ogenprincipe toegepast.

Ter versterking van de transparantie zijn toetsvormen vastgelegd met beoordelingscriteria en normering en cesuur. Beoordelingscriteria zijn vaak opgenomen in handleidingen. Daar waar in groepen wordt gewerkt, is de beoordeling van het portfolio individueel en gericht op de competentieontwikkeling per student.

Studenten geven in gesprekken aan dat zij op de hoogte zijn van toetsprocedures en gehanteerde toetsvormen door de informatie in de modulehandleidingen en door toelichting van docenten. Ze weten waar ze met de toetsen aan toe zijn en staan niet vaak voor verrassingen. Per studieblok en jaar tonen studenten hun vorderingen in het portfolio en betrekken feedback van assessoren en SLB in hun plan van aanpak. Inzagemomenten voor toetsen zijn vast ingeroosterd.

Voor deeltijdstudenten geldt dat zij in de integrale leerlijn worden getoetst aan de hand van beroepsproducten uit de werksituaties. Deze worden door twee docenten beoordeeld en bij twijfel besproken in een toetsingsgesprek. De bewijsstukken moeten de te behalen competenties dekken. Het panel constateert uit de gesprekken dat niet altijd helder is wanneer er wel of niet een assessmentgesprek wordt gehouden aan het einde van een blok, periode of studiejaar. Dit is door de examencommissie gesignaleerd in het jaarverslag 2013 en zal worden aangescherpt.

De examencommissie borgt de toetskwaliteit en het behaalde niveau. Deze commissie opereert afdelingsbreed en opereert onafhankelijk van het afdelingshoofd. De examencommissie borgt het toetsbeleid, de –formatie, de –uitvoering, -beoordeling en bekendmaking van uitslagen, eventuele klachten en diplomaverstrekking. Het panel is van mening dat de examencommissie haar rol serieus pakt en adviseert de examencommissie om in de komende jaren, als er meer afstudeerwerken beschikbaar komen, het bereikte eindniveau bij de afstudeerwerken en de beoordeling daarvan te checken. De NHL voorziet op instellingsniveau in audits van afstudeerwerkstukken. De examencommissies voeren eveneens steekproeven uit op het eindwerk, vaak met inzet van externen (in het kader van vreemde ogen dwingen). De HBO-Rechten opleiding zal de komende jaren deze elementen inbouwen.

In 2012 is een toetscommissie ingesteld met als gedelegeerde taak de beoordeling van de kwaliteit van de toetsen. Collegiale consultatie (4-ogen) bij het opstellen van toetsen is standaard ingevoerd. Tijdens studiedagen geven docenten feedback op elkaars toetsen en opdrachten. De toetscommissie screent, volgens een driejaarlijkse cyclus, alle toetsen voor afname op validiteit, betrouwbaarheid, transparantie en efficiëntie. Nieuwe toetsen worden altijd gecontroleerd. Deze maatregelen leiden tot meer afstemming tussen docenten bij de beoordeling.

Het panel heeft een selectie van toetsen van alle studie jaren van de voltijd en deeltijd ingezien. Het panel is van mening dat de opleiding een variatie aan toetsvormen gebruikt die past bij de variatie in leerlijnen en werkvormen. Wel adviseert het panel duidelijker vast te leggen waar de onderdelen van de BOKS worden getoetst.

Het verband tussen de toetsing van competenties (vaardigheden) en de BOKS (kennis en inzicht) is in de conceptuele lijn niet altijd helder traceerbaar. In een enkel geval paste de inhoud van een kennistoets niet bij de leerstof van een bepaald vak/module. Dit is door studenten gemeld en door de toetscommissie opgepakt en aangepast.

De opleiding heeft een rijke variatie aan vaardighedentoetsen. Studenten oordelen positief over de variatie aan toetsen en de combinatie in de integrale leerlijn met de assessments. Ze geven aan dat ze duidelijk hun eigen competentieontwikkeling moeten aantonen. Het panel signaleert dat de term assessment in veel toets situaties wordt gehanteerd en adviseert daar meer afstemming in te zoeken. Niet alle afsluitende beoordelingsgesprekken met een docent zijn formeel een assessment, in de ogen van het panel.

Het panel vindt het positief dat de opleiding is gestart met het gebruik van toetsmatrijzen en rubrics om de beoordelingen beter inzichtelijk te maken. Dit zal zich verder moeten ontwikkelen. Ook is het positief dat de opleiding gericht een semester heeft geanalyseerd qua toetsing en op basis daarvan de toetsing in de integrale leerlijn optimaliseert.

In de stagebeoordeling is een wijziging doorgevoerd. Voorheen werd de stage getoetst met een portfolio en een assessment op school. Nu wordt deze getoetst met een portfolio, een praktijkonderzoek, een presentatie op school en een gesprek met SLB. Dit doet meer recht aan de ontwikkeling van competenties middels beroepsproducten en bereidt studenten beter voor op het doen van een praktijkgericht onderzoek in de afstudeerfase. Tevens komt de beoordeling meer binnen de opleiding tot zijn recht.

Het afstuderen wordt altijd individueel uitgevoerd en beoordeeld. De assessmentbeoordeling wordt gedaan door niet-begeleiders. Het panel vindt de opzet van het eindassessmentgesprek over de minoren verrassend. Twee studenten gaan als beginnende beroepsbeoefenaren een gesprek met elkaar aan over de behaalde competenties. Twee onafhankelijke assessoren, die beide studentdossiers hebben bestudeerd, observeren het gesprek en vragen waar nodig door. Zij bepalen of een student de competenties heeft behaald en geven de beoordeling met feedback. Studenten ervaren het eindassessment als pittig. Ongeveer een vijfde deel slaagt niet direct en moet herkansen.

Het beoordelingsformulier voor de afstudeeropdracht is afgestemd met een deskundige op het gebied van praktijkonderzoek. Het formulier heeft een heldere structuur en vermeldt de beoordelingscriteria voor de vraagstelling/doelstelling, literatuur en theorie, methodologie, analyse van resultaten, conclusies, het geleverde beroepsproduct en de rapportage. Ook de weging tussen het onderzoek het beroepsproduct en de rapportage is helder. Het panel adviseert het gebruik van de formulieren aan te scherpen door meer consequent de feedback van docenten te noteren. Het panel mist op een aantal formulieren een heldere argumentatie van de beoordeling. Ook is er meer aandacht nodig voor de nauwkeurigheid qua invullen, datering en ondertekening van de formulieren.

Realisatie van de beoogde eindkwalificaties

Ten tijde van de visitatie golden het derde en vierde jaar als afstudeerfase. Niveau 3 kan worden behaald in de minoren, de stage of het afstudeeronderzoek. Aan het einde van de afstudeerfase bewijzen de studenten dat zij alle competenties met voldoende omvang (EC) op niveau 3 beheersen. Dit wordt in een overzichtsformulier weergegeven in het portfolio. In het afstudeeronderzoek laten studenten zien dat zij een praktijkgericht juridisch onderzoek kunnen doen.

Studenten zoeken zelf een afstudeeropdracht bij een bedrijf/instelling. De afstudeervoorstellen worden vooraf gekeurd door een afstudeercommissie op complexiteit en context. Dit heeft in 2014 vaak geleid tot bijstelling van probleemstelling en vraagstelling. Na goedkeuring stelt de student een plan van aanpak op en krijgt begeleiding op maat van een docentbegeleider en praktijkbegeleider. Een onafhankelijke docent beoordeelt het onderzoeksrapport en de presentatie. De docentbegeleider treedt op als tweede beoordelaar. Bij een verschil in oordeel van meer dan 1 punt, is het oordeel van een derde examinerator bepalend. Het oordeel van de praktijkbegeleider is als advies onderdeel van het portfolio. Ook het afstudeeronderzoek is onderdeel van het portfolio. De afstudeerfase wordt afgesloten met een eindassessment (criteriumgericht interview) over het portfolio en het afstudeeronderzoek, waarbij de behaalde competenties centraal staan. Het eindassessment wordt afgenomen door de docentbegeleider en een onafhankelijke examinerator (niet begeleider). Het cijfer wordt bepaald door de examinerator. De behaalde competenties in de minoren worden middels een portfolio en een separaat assessment beoordeeld.

Per 2014-2015 zal de afstudeerfase geconcentreerd zijn in het vierde studiejaar. De stage en de eerste minor dragen dan niet meer bij aan de competenties op het eindniveau. De tweede minor en het afstudeeronderzoek moeten het bewijs leveren voor het eindniveau. De opleiding is bezig deze opzet door te voeren. Het panel adviseert daarbij een heldere screening uit te voeren of alle competenties in minor en afstuderen op niveau drie worden behaald. Dit stelt andere eisen aan de eindproducten van de minor en het afstudeeronderzoek.

Het panel heeft de afstudeeronderzoeken en beoordelingsformulieren van alle acht afgestudeerden ingezien en inzicht gekregen in een aantal portfolio's en eindassessments. Het betrof dossiers van voltijdstudenten, aangezien er nog geen deeltijdafgestudeerden zijn. Het panel vindt dat de studentproducten en de beoordelingen het gewenste bachelorniveau weerspiegelen. Met het overzichtsformulier in de portfolio's wordt inzichtelijk waar studenten de competenties op eindniveau behalen.

Het panel heeft vraagtekens bij het juridisch gehalte van een aantal afstudeeronderzoeken. Met de huidige opzet kunnen studenten de meer juridische competenties behalen in stage en minoren. Met de nieuwe opzet van het afstuderen zal er meer aandacht moeten zijn voor de juridische component in de afstudeeronderzoeken. Doordat een aantal afstudeeronderzoeken geen duidelijke juridische component bevat, vindt het panel dat de beoordelingen iets te hoog uitvallen. Docenten kunnen hier een meer kritische blik hanteren.

Het panel constateert uit gesprekken met studenten en docenten dat de eerste lichting afgestudeerden nog geen doorlopende leerlijn onderzoek heeft gevolgd. Met aanvullende lessen in het derde en vierde jaar voelden de studenten zich wel goed voorbereid. Dit verklaart mogelijk de nog niet altijd stevige verantwoording van onderzoeks aanpak en methodologie in de verslagen. Nu de onderzoeksleerlijn in alle jaren is doorgevoerd, verwacht het panel versterking op dit punt. Het panel adviseert de vooraf keuring door de afstudeercommissie uit te breiden met een oordeel over onderzoeks aanpak.

In de beoordelingsformulieren van het afstudeeronderzoek heeft het panel gerichte feedback van docenten vaak gemist. Studenten geven aan dat dit tijdens eindgesprekken en inzagementen wordt gegeven. Het panel pleit voor meer consequente weergave op de formulieren zodat de beoordelingen meer inzichtelijk worden. Ook adviseert het panel van de eindassessments weergaven vast te leggen. Dit kan bijvoorbeeld door schriftelijke verslagen van vraagstelling en eindoordeel of mogelijk door exemplarisch opnames te maken van de criteriumgerichte interviews.

Het panel concludeert uit gesprekken met docenten en examencommissie dat een steekproef van de eindwerkstukken wordt voorgelegd aan leden van de werkveldcommissie. Dit is een goede actie om de externe controle op het eindniveau vorm te geven.

Werkveldvertegenwoordigers oordelen positief over het bereikte niveau en de snelle inzetbaarheid en zelfstandigheid van studenten. Studenten geven aan dat zij voldoende kennis en vaardigheden hebben om goed aan de slag te gaan in het werkveld of in te stromen in de schakelminor van de universiteit. Ook in NSE-enquetes oordelen voltijd- en deeltijd studenten positief over de algemene vaardigheden en de wetenschappelijke vaardigheden HBO.

Overwegingen en conclusie

De opleiding heeft een duidelijk vastgelegd systeem van toetsing, met variatie in toetsvormen die past bij de werkvormen en studentactiviteiten. De toetsing is inzichtelijk voor studenten en docenten. De transparantie wordt versterkt door de ontwikkeling en het gebruik van toetsmatrijzen. Op een aantal punten kan de toetsing en beoordeling verder worden aangescherpt, bijvoorbeeld het gebruik van de term assessments bij de toetsing van portfolio's per periode. De dekking van de Body of Knowledge kan duidelijker worden benoemd in de conceptuele leerlijn.

De eindproducten van de afstudeerfase passen bij het gewenste eindniveau en de te behalen competenties. Met het concentreren van de afstudeerfase (minor en het afstudeeronderzoek) in het vierde studiejaar vraagt het panel aandacht voor een sterkere borging van de juridische component in de afstudeerwerken. Een tweede aandachtspunt is het verschil in de mate waarin docenten hun feedback noteren op beoordelingsformulieren en daarmee inzicht geven in de onderbouwing van de beoordeling.

Het panel komt op basis van bovenstaande overwegingen tot het oordeel **voldoende**.

3 Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel	Oordeel
<i>Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties</i>	V	V
<i>Standaard 2 Oriëntatie van het programma</i>	G	G
<i>Standaard 3 Inhoud van het programma</i>	V	V
<i>Standaard 4 Vormgeving van het programma</i>	G	G
<i>Standaard 5 Instroom</i>	G	G
<i>Standaard 6 Studeerbaarheid</i>	G	G
<i>Standaard 7 Duur</i>	V	V
<i>Standaard 8 Personeelsbeleid</i>	G	G
<i>Standaard 9 Kwaliteit van het personeel</i>	G	G
<i>Standaard 10 Kwantiteit van het personeel</i>	G	G
<i>Standaard 11 Materiële voorzieningen</i>	G	G
<i>Standaard 12 Studiebegeleiding</i>	G	G
<i>Standaard 13 Evaluatie resultaten</i>	G	G
<i>Standaard 14 Verbetermaatregelen</i>	G	G
<i>Standaard 15 Betrokkenheid bij kwaliteitszorg</i>	G	G
<i>Standaard 16 Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties</i>	V	V

Overwegingen en conclusie

Het panel heeft bij de NHL een nog jonge opleiding HBO-Rechten getroffen die zeker voldoet aan basiskwaliteit en zich in de komende fase inhoudelijk verder kan ontwikkelen. Op basis van de beslisregels van de NVAO komt het panel tot het oordeel voldoende.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bachelor opleiding HBO - Rechten van NHL Hogeschool als **voldoende**.

4 Aanbevelingen

Ter ondersteuning van de verbeterfunctie en de verdere ontwikkeling van de opleiding, wil het panel de volgende aanbevelingen meegeven aan de opleiding:

Standaard 1 Beoogde eindkwalificaties

Het panel adviseert de koppeling tussen de Body of Knowledge and Skills, de leerinhouden en de eindcompetenties duidelijker aan te geven voor de leerjaren 3 en 4. De inhoudelijke kennis kan daarmee meer zichtbaar worden gemaakt.

Het panel adviseert de gekozen profilering richting openbaar bestuur te versterken en meer tot uiting te laten komen in het opleidingsprogramma en minoren. Verdere groei van de opleiding kan daar ruimte voor bieden.

Het panel adviseert de aandacht voor internationalisering breder te trekken. Nu gaat veel aandacht op dit punt naar de minor International Law. Het panel ziet mogelijkheden tot meer directe aansluiting op de beroepspraktijk van de hbo-jurist.

Standaard 3: Inhoud van het programma

Het panel adviseert meer aandacht te geven aan jurisprudentie onderzoek, aangezien dit de studenten juist veel inzicht kan geven in de kenmerken van de juridische praktijk. Dit sluit ook aan op de gewenste versterking van de afstemming op de juridische beroepstaken op het gebied van openbaar bestuur.

Het panel adviseert met name in de eindfase van de opleiding een duidelijker profilering te ontwikkelen die goed aansluit bij de juridische beroepspraktijk. De ontwikkeling van nieuwe (meer praktijkgerichte) minoren kan daaraan een bijdrage leveren.

Standaard 16: Toetsing en gerealiseerde kwalificaties

Het panel adviseert met de herindeling van de afstudeerfase meer nadruk te leggen op de analyse van een juridisch probleem/vraagstuk in de beroepspraktijk en het leveren van een bijdrage aan de oplossing voor dit probleem.

Het panel adviseert bij de start van het afstudeertraject ook het onderzoeksplan/opzet te onderwerpen aan een formele beoordeling, alvorens de student met de uitvoering van het onderzoek start.

5 Bijlagen

Bijlage 1: Eindkwalificaties van de opleiding

1. **Diagnosticeren.** De HBO-Jurist selecteert feiten op juridische relevantie, formuleert één of meerdere rechtsvragen op basis van de juridisch relevante feiten en brengt tevens de relevante maatschappelijk spelende factoren over het voetlicht die van invloed (kunnen) zijn op regelgeving, uitvoering en handhaving vanuit openbaar bestuur. Beroepsproduct: dossier. Rol: behandelaar, adviseur. De student:
 - 1.1. selecteert gegevens en formuleert vragen, rekening houdend met maatschappelijke factoren.
 - 1.2. beoordeelt verzamelde gegevens en weegt deze af op juridische / maatschappelijke relevantie.
 - 1.3. bepaalt wat de juridisch en maatschappelijk relevante feiten zijn en transformeert deze in voor recht vatbare vraagstelling

2. **Afwegen (voorbereiden, beslissen).** De HBO-Jurist weegt juridische argumenten en maatschappelijke factoren af en concipieert een (bindende) beslissing inzake rechtsvragen, op basis van feitenmateriaal en het recht zoals dat in de rechtsbronnen ligt besloten en met behulp van gangbare instructies of standaarden. Hij anticipeert daarbij op maatschappelijke effecten van de beslissing. Beroepsproduct: uitspraak formuleren op geding. Rol: eindverantwoordelijke (advocaat; voorzitter bezwaarcommissie). De student:
 - 2.1. verwerft een compleet overzicht over geldende factoren
 - 2.2. ordent factoren op relevantie en impact
 - 2.3. komt tot beargumenteerde besluiten binnen het kader van bekende feiten

3. **Adviseren.** De HBO-Jurist geeft zowel juridisch als niet-juridisch advies op basis van een diagnose en een (voorlopige) beslissing. Beroepsproduct: adviesgesprek. Rol: adviseur. De student:
 - 3.1. herkent de juridische vraag en gaat op zoek naar antwoorden
 - 3.2. verzamelt informatie die nodig is om de vraag/probleem op te lossen en kan dit overbrengen aan betrokkenen
 - 3.3. is in staat een adequaat advies uit te brengen aan juristen en niet-juristen

4. **Belangen behartigen.** De HBO-Jurist behartigt de juridische belangen van anderen en verleent rechtsbijstand. Beroepsproduct: simulatie zitting. Rol: zaakwaarnemer. De student brengt:
 - 4.1. het probleem in kaart
 - 4.2. het probleem volledig in kaart en verleent rechtsbijstand aan een cliënt
 - 4.3. zelfstandig het probleem in kaart en behartigt de belangen van een cliënt

5. **Bemiddelen.** De HBO-Jurist onderhandelt en bemiddelt in een juridisch geschil en kan het geschil buiten rechte afdoen met gebruikmaking van technieken zoals mediation. Beroepsproduct: mediation gesprek. Rol: mediator. De student:
 - 5.1. benoemt de kern van het conflict en komt van daaruit met een acceptabele oplossing
 - 5.2. bemiddelt een geschil dusdanig dat alle partijen zich in de oplossing kunnen vinden
 - 5.3. bereikt in een geschil of conflict een win-win situatie

6. **Reguleren – voorbereiden van regelgeving.** De HBO-Jurist stelt nadere regelingen op in de context van de bestaande regelstructuur, op basis van een breed scala aan gegevens en doelen, in het bijzonder aangaande een breed scala aan regelgeving van (semi-)overheid. Hij of zij betreft bij het opstellen van regelingen expliciet maatschappelijke factoren die van invloed zijn op uitvoering en handhaving van regelgeving van (semioverheid). Beroepsproduct: verordening plus uitvoeringsplan. Rol: wetgevingsjurist
 - 6.1. De student ontwerpt oplossingen binnen bestaande regelstructuur en houdt daarbij rekening met maatschappelijke factoren
 - 6.2. De student toetst oplossingen op juridische kaders, uitvoering en handhaving
 - 6.3. De student stelt regelgeving op en volgt deze op uitvoering en handhaving

7. **Juridische audit.** Signaleren van effecten van (nieuwe) wet- en regelgeving voor klanten en voor de eigen organisatie en voorstellen van verbeteringen in de werkprocessen of het beleid van de organisatie. Beroepsproduct: actualiteitendossier. Rol: controller". De student:
- 7.1. past wet- en regelgeving toe in verschillende organisaties en praktijksituaties. Daarbij komt hij tot verbeterprocessen.
 - 7.2. begrijpt gevolgen van nieuwe wet- en regelgeving voor dagelijkse praktijk binnen een organisatie. Daarbij kan hij juridisch aanvaardbare verbetervoorstellen formuleren.
 - 7.3. vertaalt (nieuwe) wet- en regelgeving naar implicaties voor de dagelijkse praktijk en verbetert (mede) op basis daarvan de organisatie, zowel beleidsmatig als op uitvoeringsniveau
8. **Juridisch dossiermanagement.** De HBO-Jurist legt het juridische dossier aan, beheert het dossier, bewaakt de doorloop en de samenhang ervan en sluit het af of draagt het over. Beroepsproduct: juridisch dossier met instructie. Rol: griffier. De student:
- 8.1. voert opdrachten aangaande dossierbehandeling uit
 - 8.2. kan zelfstandig een dossier opbouwen en de inhoud hiervan toetsen op juridische relevantie en volledigheid
 - 8.3. adviseert de behandelaar van het dossier over de gewenste behandeling er van
9. **Informatiemanagement.** De HBO-Jurist raadpleegt en selecteert het recht via juridische databanken en draagt bij aan de totstandkoming van - en optimalisering van een juridisch informatiesysteem in de eigen organisatie. Beroepsproduct: gebruik databank. Rol: secretaris. De student:
- 9.1. kan gebruik maken van een juridische databank
 - 9.2. verzamelt en analyseert juridische informatie
 - 9.3. stelt vast aan welke eisen applicaties op het gebied van het beheer van juridische informatie moeten voldoen
10. **Kwaliteitsmanagement.** De HBO-Jurist ziet toe op de kwaliteit van de rechtstoepassing alsmede op de facilitering hiervan; hij of zij maakt een analyse van de kwaliteitsaspecten, stelt adviezen op voor de verbetering ervan, vertaalt naar de juridisch gebruikers en werkt mee aan de invoering en uitvoering ervan. Beroepsproduct: evaluatierapport, verbeterplan. Rol: (organisatie)adviseur. De student:
- 10.1. evalueert op systematische wijze
 - 10.2. stelt verbeterplannen op
 - 10.3. voert verbeterplannen uit en signaleert hun effect
11. **Sociale en communicatieve competentie.** Inter-persoonlijk, organisatie. Beroepsproduct: netwerk. Rol: medewerker binnen een organisatie.
- 11.1. De student herkent voor communicatie belangrijke signalen, kan zich inleven in de ander en kan met anderen informatie uitwisselen en samenwerken.
12. **Zelfstuderende competentie.** Intrapersoonlijk, beroepsbeoefenaar of professional. Beroepsproduct: portfolio. Rol: professional. De student:
- 12.1. neemt verantwoordelijkheid voor zijn eigen studie en heeft een goede studiehouding.
 - 12.2. is zelfbewust en ontwikkelt een realistisch zelfbeeld
 - 12.3. is zelfbewust, reflecteert op zijn eigen gedrag en neemt verantwoording voor zijn eigen handelen.
 - 12.4. is gericht op het verhogen van zijn persoonlijke effectiviteit en verdere professionalisering van het beroep. Hij is zich bewust van culturele aspecten, heeft respect voor anderen, hanteert beroepscode en ethische principes voor professioneel handelen.

Bijlage 2: Overzicht opleidingsprogramma

Leerplanschema jaar 1 HBO-Rechten voltijd 2014-2015

Periode 1 Het Juridisch Loket	EC	Periode 2 Het Veiligheids-huis	EC	Periode 3 Het leven van Corubouw	EC	Periode 4 Horeca en Overheid	EC
Informatiemanagement	2	Soc.comm. handelen	2	Adviseren	3	Beslissen	3
Zelfsturing	3	Juridisch analyseren	3	Jur.dossiermanagement	2	Reguleren	2
						Bemiddelen	2
Inleiding recht	2	Strafrecht	2	Burgerlijk recht 1	2	Beleidskunde	2
O&MA (ECMA)	2	Criminologie	2	Ondernemingsrecht I	2	Staatsrecht	2
Ethiek	1	Psychologie	1	Burgerlijk procesrecht	2	Bestuursrecht	2
Onderzoek 1A (ECMA)	2	Onderzoek 1B (ECMA)	2	Taalbeheersing Portfolio 1A + meesterproef	2	Kennismaking onderhandelen -mediation- conflictantering	
Juridische vaardigheden	2	Management-vaardigheden Presenteren 2	1	Engels (ECMA)	2	Taalvaardigheden Portfolio 1B (aftoetsen in project bij competentie reguleren)	1
Management-vaardigheden Presenteren 1	1			Managementvaardigheden Juridische gesprekken	1		
SLB		SLB	1	SLB		SLB	1
Totaal	15		14		16		15

Leerplanschema jaar 2 HBO-Rechten voltijd 2014-2015

S3: Periode Werken in bedrijf	EC	S3: Periode 2	EC	S4: Periode 3 Huwen en Erven	EC	S4: Periode4	EC
Juridisch analyseren	4	Reguleren	2	Beslissen	2	Adviseren	4
Juridische Audit	3	Juridisch dossiermanagement	2	Sociaal en communicatief handelen	2	Vertegenwoordigen	2
		Informatiemanagement	1	Bemiddelen	2		
Ondernemingsrecht II	2	Sociaal zekerheidsrecht	2	Goederenrecht	2	Burgerlijk recht II	2
Fiscaal recht	2	Arbeidsrecht	2	Personen- en Familierecht		Erfrecht	4
Bedrijfseconomie	2	O&MB	2	Erfrecht		Personen- en familie-recht	4
				Jeugdrecht	2		
Zelfsturing	1	Onderhandelen	1	Mediation	1	Adviesvaardigheden	1
Conflicthantering	1	SLB	1			Taalbeheersing	2
		Legal English	1			SLB	1
Totaal	15		14		11		20

Leerplanschema jaar 3 en 4 HBO-Rechten 2014-2015

Semester 5	EC	Semester 6	EC	Semester 7	EC	Semester 8	EC
Stage	30	Minor	30	Minor	30	Afstuderen	30

Leerplanschema jaar 1 HBO-Rechten deeltijd 2014-2015

Periode 1 Het Juridisch Loket	EC	Periode 2 Het leven van Corubouw BV	EC	Periode 3 Het Veiligheidshuis	EC	Periode 4 Horeca en Overlast	EC
Informatiemanagement	3	Adviseren	3	Juridisch analyseren	3	Beslissen	3
Zelfsturing	2	Bemiddelen	2	Soc. en com. handelen	3	Reguleren	3
				Juridisch dossier- management	2		
Inleiding recht	2	Burgerlijk recht I	2	Strafrecht	2	Bestuursrecht I	2
Staatsrecht	2	Ond.recht I	2	Criminologie	2	Beleidskunde	2
		O&M 1	2				
Juridische Vaardigheden	2	Taalportfolio 1B	1	Managementvaardig- Heden Presenteren	2	Engels	2
Onderzoek 1A	2	Onderzoek 1B	2			SLB	1
Taalportfolio 1A + meesterproef	2	SLB	1			Man.vaardigheden (Juridische) gesprekken 1	1
SLB				SLB		Ethiek	2
Totaal	15		15		14		16

Programma jaar 2 HBO-Rechten deeltijd 2014-2015

S3: Periode 1 De bedrijfsovername	EC	S3: Periode 2 Arbeid en omgeving	EC	S4: Periode 3 Huwten en Erven	EC	S4: Periode4 JAB	EC
Juridisch analyseren	3	Reguleren	3	Beslissen	3	Adviseren	3
Juridische Audit	2	Juridisch dossie- rmanagement	2	Vertegenwoordigen	3	Sociaal communicatief handelen	3
Zelfsturing	2	Informatiemanagement	2	Bemiddelen	1		
Goederenrecht	2	Bedrijfseconomie	2	Jeugdrecht	2	Erfrecht	2
Ondernemingsrecht II	2	Burgerlijk recht II	2	Organisatie & Management 2	2	Sociaal zekerheidsrecht	2
Fiscaal recht	2	Burgerlijk procesrecht	2	Personen- en Familierecht	2	Arbeidsrecht	2
onderhandelen	1	Onderzoeksvaardig- heden	2	Mediation	1	Adviesvaardigheden	2
		Conflicthantering	1			SLB	2
Totaal	14		16		14		16

Leerplanschema jaar 3 en 4 HBO-Rechten deeltijd 2014-2015

Semester 5	EC	Semester 6	EC	Semester 7	EC	Semester 8	EC
Minor	30	Minor	30	Minor	30	Afstuderen	30

Bijlage 3: Deskundigheden leden visitatiepanel en secretaris

De heer mr. F.G.A.M. Berntsen, voorzitter

De heer Berntsen is ingezet vanwege zijn werkvelddeskundigheid. Hij heeft op verschillende terreinen directie- en bestuursfuncties bekleed, sinds januari 2014 is hij divisiedirecteur Juridische Dienstverlening Slachtofferhulp Nederland. De heer Berntsen heeft meerdere keren deelgenomen aan diverse onderzoeken naar de kwaliteit van het recht, rechtsbijstand, audits en het bevorderen van kwaliteitsinstrumenten ten behoeve van de advocatuur en de sociale rechtshulp. De te bereiken resultaten en de achtergrond van de deelnemers waren daarbij op academisch niveau. De heer Berntsen is momenteel lid van de beroepenveldcommissie HBO-Rechten van Hogeschool van Arnhem en Nijmegen en was lid van de beroepenveldcommissie en werkvelddeskundige met betrekking tot het tot stand komen van de vereiste eindtermen HBO-Rechten bij Hogeschool Utrecht. Daarnaast begeleidt hij jaarlijks een aantal stagiaires van juridische opleidingen. De heer Berntsen is voor deze visitatie individueel geïnstrueerd over het proces van accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

De heer Berntsen heeft ervaring als voorzitter bij visitaties in het hoger onderwijs. Hij heeft in juni 2011 de interne training voor voorzitters gevolgd. In de training is hij geïnformeerd over de opzet van het nieuwe accreditatiestelsel en daarnaast zijn ervaringen tussen voorzitters onderling uitgewisseld.

Opleiding:

2003	Mediation-opleiding Welmerink Mediation/Saxion
1986 – 1989	Leergang Management en Organisatie Buro's voor Rechtshulp
1985 – 1986	Hogere Managementopleiding voor non-profit organisaties ISW
1972 – 1979	Nederlands Recht, K.U. Nijmegen
1966 – 1972	Gymnasium/HBS St. Ludgercollege Doetinchem

Werkervaring:

2014 – heden	Divisiedirecteur Juridische Dienstverlening Slachtofferhulp Nederland (300 medewerkers)
2010 – 2013	Regiodirecteur Oost Slachtofferhulp Nederland (190 medewerkers)
2005 – 2009	Regiomanager oost Stichting het Juridisch Loket (90 medewerkers)
2002 – 2005	Directeur Stichting Rechtsbijstand Oost Nederland (130 medewerkers)
1994 – 2002	Directeur Stichting Rechtsbijstand Zutphen (32 medewerkers)
1980 – 1994	Directeur Stichting Rechtshulp Arrondissement Zutphen (32 medewerkers)

Diversen:

2007 – heden	Panellid en voorzitter visitatiecommissies NQA diverse visitaties hoger beroepsonderwijs recht
2004 – heden	Lid beroepenveldcommissie van de Hogeschool Arnhem/Nijmegen hbo-recht
2002 – 2005	Portefeuillehouder landelijke projecten rechtshulp aan slachtoffers van geweldsmisdrijven en milieu Bestuurslid landelijke Stichting Kwaliteitszorg Initiatieven Rechtsbijstand. Afstemming met landelijke stuurgroep kwaliteit (Ministerie van Justitie, Nederlandse Orde van Advocaten, Raad voor Rechtsbijstand)
1999	Deelname werkgroep Kwaliteit Gefinancierde Rechtshulp, rapport Recht op Kwaliteit aangeboden aan de Minister en Tweede Kamer Landelijk innovatief milieurechtshulpproject in samenwerking met VROM ontwikkeld en tot een structureel onderdeel van de dienstverlening gemaakt

- 1998 – 2001 Deelname aan diverse begeleidingscommissies landelijke onderzoeken rechtshulp aan slachtoffers van geweldsmisdrijven in samenwerking met onderzoeksbureaus IVA en B&A groep
- 1997 – 2001 Bestuurslid Stichting Katholiek Onderwijs Zutphen e.o. Begeleiding van een fusie van 5 naar 10 basisscholen
- 1996 – 2003 Hogeschool Utrecht, lid beroepenveldcommissie en werkvelddeskundige met betrekking tot het tot stand komen van de vereiste eindtermen
- 1994 – 2002 Stichting Rechtsbijstand; ontwikkelen integraal kwaliteitssysteem voor de Stichtingen te Arnhem, Almelo, Zutphen en Zwolle.

De heer H.A. Haster Bc.

De heer Haster is ingezet vanwege zijn deskundigheid op het gebied van juridische hulpverlening en social work. Hij is werkzaam bij Zuyd Hogeschool als docent/onderwijsontwikkelaar/coördinator deeltijdopleiding/kwaliteitszorgmedewerker bij de hbo-bacheloropleiding Hogere Juridische Opleiding (HJO). Voor zijn afstudeeronderzoek Voortgezette Opleiding heeft hij voor Social Work, Sociaal Juridische Dienstverlening en Hogere Juridische Opleiding het onderzoeksvaardigheden lesprogramma opgezet en ontwikkeld. Hij is sinds 2012 lid van de Toetscommissie en werkt aan toetsmodellen voor HJO. De heer Haster is voorzitter van de cliëntenraad c.q. adviescommissie voor B&W en Sociale Zaken in gemeente Sittard-Geleen, waarvoor hij presentaties en workshops over schuldhulpverlening verzorgt. De heer Haster werkt momenteel aan een extern scholingsproject in het kader van de professionalisering van de beschermingsbewindvoering. Hij neemt deel aan de jaarlijkse Dag van het Euregionaal Privaatrecht. Voor deze visitatie heeft de heer Haster onze handleiding voor panelleden ontvangen en is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 2008 – 2009 Postacademische opleiding Professional als coach - PAO
- 1993 – 1994 Management voor non-profitorganisaties - Hogeschool van Amsterdam
- 1991 – 1993 Voortgezette opleiding (nieuwe stijl) Methodiekontwikkeling en Beroepsinnovatie - Hogeschool Windesheim
- 1990 – 1991 Multidisciplinaire inleiding Migranten - Katholieke Universiteit Nijmegen
- 1986 – 1990 Maatschappelijk Werk en Dienstverlening - Hogeschool Limburg
- 1964 – 1969 Middelbaar onderwijs

Werkervaring:

- 1996 – heden Docent/onderwijsontwikkelaar/coördinator deeltijdopleiding/kwaliteitszorgmedewerker Hogere Juridische Opleiding (HJO) - Zuyd Hogeschool
- 1994 – 1996 Unit coördinator Rechtsbescherming - Vluchtelingenwerk Nederland, O.O.C. Schalkhaar
- 1992 – 1994 Directeur a.i. - Stichting Crisisopvangcentrum Deventer
- 1991 – 1992 Hulpverlener - Stichting Crisisopvangcentrum Deventer
- 1989 – 1991 Maatschappelijk werker - Dak- en thuislozenopvang Stichting Doortocht Venlo
- 1975 – 1985 Zelfstandig ondernemer
- 1970 – 1975 Procesoperator - Dow Chemical Terneuzen

Overig:

- Voorzitter Cliëntenraad Sociale Zaken - Gemeente Sittard-Geleen

Publicaties:

- Voor het juridisch onderzoek (met drs. Hans van Keken, uitgever Boom)
- Basisboek Integrale Schuldhulpverlening (derde druk 2013 uitgever Noordhoff Groningen)

De heer mr. J.M.P. Janssen

De heer Janssen is ingezet vanwege zijn deskundigheid op het gebied van (Europees) recht en vanwege zijn inzicht in de internationale ontwikkelingen in dit werkveld. De heer Janssen is adjunct-opleidingsmanager en voormalig hogeschooldocent Recht aan de opleiding HBO-Rechten van Hogeschool Utrecht, waar hij coördinator was van de minor Law in Europe en contactpersoon Internationalisering. Voor deze visitatie heeft de heer Janssen onze handleiding voor panelleden ontvangen en is hij aanvullend geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

- 1991 – 1997 Rechtsgeleerdheid (afstudeerrichting Internationaal en Europees Recht) - Radboud Universiteit Nijmegen
- 1995 – 1996 Erasmus semester - Faculté de Droit, Université de Poitiers, Fr.
- 1985 – 1991 VWO - Blariacumcollege Venlo-Blerick

Werkervaring:

- 2013 – heden Adjunct-opleidingsmanager – HBO Rechten – Hogeschool Utrecht
- 2012 – 2013 Teamleider/hogeschooldocent Recht – HBO-Rechten - Hogeschool Utrecht
- 2008 – 2012 Hogeschooldocent/onderzoeker Europees Recht – HBO-Rechten - Hogeschool Utrecht
- 2007 – 2008 Senior juridisch adviseur Europees- en omgevingsrecht - Oranjewoud Legal
- 2002 – 2006 Docent/onderzoeker Europees milieurecht in Master Omgevingsrecht en EU Environmental Law in Master International and European Environmental Law (tevens Academic Coordinator) - Universiteit van Amsterdam
- 2000 – 2002 Kennismanager Europa, Economisch Bureau - ING Groep Amsterdam
- 1997 – 2000 Junior-docent Europees recht – Faculteit Rechtsgeleerdheid- Radboud Universiteit Nijmegen

Overig:

- 2002 – 2006 Gastdocent opleiding EPCEM (European Postgraduate Course on Environmental Management – Instituut voor Milieuvraagstukken (IVM) – VU Amsterdam
- 2002 – 2006 cursus Europees milieustrafrecht voor rechters en officieren van justitie – SSR (Studiecentrum Rechtspleging), opleidingsinstituut voor de rechtspraak
- 2008 – 2014 Ouderlid Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad, Openbaar Primair Onderwijs Rivierenland, Tiel

Publicaties:

- Jos Janssen/Maaïke Keessen, HBO-juristen, Nieuwe professionals in organisaties, onderzoeksrapport, Kenniscentrum Sociale Innovatie, HU 2012 (artikel Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, 2013, in voorbereiding)
- Kaisa Sorsa (ed.) Proactive Management and Proactive Business Law - A handbook, Turku University of Applied Sciences, 2011. (Mede-auteur Ch. 2 Proactive lawyering, p. 143-157)
- Boeve e.a., Omgevingsrecht, 3e druk, Europalaw Publishing Groningen, 2010 (Co-auteur, Hoofdstuk 2 Doorwerking van Int. en Europees recht)

De heer J.C. van Campenhout

De heer Van Campenhout is ingezet als studentlid. Hij volgt de opleiding HBO-Rechten aan Juridische Hogeschool Avans-Fontys, waar hij tevens schrijfcoach, columnist, peermentor en lid van de Opleidingscommissie is. De heer Van Campenhout is representatief voor de primaire doelgroep van de opleiding en beschikt over studentgebonden deskundigheden met betrekking tot de studielast, de onderwijsaanpak, de voorzieningen en de kwaliteitszorg bij opleidingen in het domein. Voor deze visitatie is de heer Van Campenhout aanvullend individueel geïnstrueerd over het proces van visitatie en accreditatie in het hoger onderwijs en over de werkwijze van NQA.

Opleiding:

2011 – heden HBO-Rechten - Juridische Hogeschool Avans-Fontys
2011 Heerenlanden College

Werkervaring:

2013 – 2014 Juridische stage - Waterschap Rivierenland
2010 – 2012 Webredacteur - C3Group
2008 – 2010 Verkoopmedewerker - Scapino

Overig:

2013 – heden Lid Sleutelgroep Toekomstvisie Leerdam 2030 - Gemeente Leerdam
2013 – heden Extern adviseur en websitebeheerder - Studievereniging Aequitas
2012 – heden Jeugdcoach en Lid Commissie Relatiebeheer - Roeivereniging Leerdam
2011 Eindredacteur schoolkrant 'DUS' - Heerenlanden College te Leerdam
2010 – 2012 Redactielid - Ons Leerdam

Mevrouw ir. M. Dekker-Joziassse

Mevrouw Dekker is ingezet als NQA-auditor. Zij heeft ruime ervaring met visitaties in alle sectoren van het hbo en in het wo. Zij bezit auditorkwaliteiten vanwege jarenlange visitatie-ervaring en heeft cursussen gevolgd bij Lloyd's, daarnaast verzorgt zij trainingen over het visitatie- en accreditatiestelsel voor auditoren hoger onderwijs. Haar kennis van het hoger onderwijs is ondermeer ontstaan door docentschap WU en onderwijskundige cursussen. Mevrouw Dekker heeft in het najaar van 2010 deelgenomen aan de training van de NVAO en is gecertificeerd secretaris.

Opleiding:

1983 – 1989 Opleiding Tuinbouwplantenteelt, Wageningen Universiteit
1977 – 1983 VWO, Christelijke Scholengemeenschap Walcheren te Middelburg

Werkervaring:

2004 – heden NQA: senior auditor, adviseur en accountmanager
1995 – 2004 Beleidsmedewerker afdeling Kwaliteitszorg, HBO-raad, 7 visitatietrajecten in diverse sectoren/domeinen van het hbo.
1991 – 1995 Toegevoegd docent Wageningen Universiteit, vakgroep Tuinbouwplantenteelt, onder andere belast met onderwijsontwikkeling
1990 – 1991 Adviseur bij Tuinbouwkundig Adviesbureau

Cursussen:

Training Auditor Hoger Onderwijs, oktober 2003, NQA i.s.m. Lloyd's Register
Tweedaagse cursus Interne Kwaliteitsaudits, december 2002, Lloyd's Register

Bijlage 4: Bezoekprogramma

Dag 1 maandag 8 september 2014

Tijdstip	Thema	Deelnemers
09.30-10.30	Ontvangst en voorbereiding	Panel door: Dhr. G. Baan, hoofd afdeling BA Mw. M. Molenaar, teamleider HBO-rechten Dhr. E. van der Veer, directeur ECMA
10.30-11.00	Presentatie van maximaal 20 minuten door opleiding waarin zij zich positioneert ten aanzien van gemaakte keuzes, stand van zaken en openstaande wensen & voornemens. Het panel kan toelichtende vragen stellen.	Panel Presentatie door: Mw. M. Molenaar Dhr. E. Prins, docent
11.00-11.45	Spreekuur en rondleiding (gelijktijdig, panel splitst zich op) gedurende 30 minuten Voorbereiding en materiaalbestudering	Panel en rondleiding door: Mw. M. Molenaar Geen opkomst spreekuur
12.00-12.45	Lunch	
13.00-15.30	Materiaalbestudering	Panel
15.30-16.15	Inhoud, gehele opleiding	Studenten propedeuse en hoofdfase (2013-2014) Vanuit de propedeuse: Mw. C. Halici Mw. D. Scholten Vanuit de hoofdfase: Dhr. R. van der Molen (jaar 2) Mw. M. Baar (jaar 2) Mw. C. Pronk (jaar 3) Mw. D. de Boer (jaar 3) Dhr. F. Hoekstra (jaar 4) Mw. D. Isidora (jaar 4)
16.30-17.15	Inhoud, gehele opleiding	Docenten: Mw. R. Vos, ondernemings- en contractenrecht Mw. M. de Jong, ethiek en vaardigheden Mw. A. Broere, civiel recht en strafrecht Mw. H. van Marrum, jeugdrecht, personen- en familierecht Mw. S. Twickler, bestuursrecht en internationaal recht Mw. E. Wilbrink, taalbeheersing en vaardigen Dhr. E. Prins, bestuursrecht en Europees recht
17.15-18.00	Inhoud, gehele opleiding deeltijd	Studenten uit de deeltijd (2013-2014): Mw. M. Terpstra (jaar 1) Dhr. R. Paltie (jaar 2) Mw. A. Herder (jaar 3)

Dag 2 dinsdag 9 september 2014

Tijdstip	Thema	Deelnemers
08.30-09.45	Vorbereiding en materiaalbestudering	Panel
09.45-10.15	Inhoud, programma & toetsing	Alumni: Mw. M. van Houten Dhr. W. Anne Schievink
10.30-11.15	Inhoud, toetsing & afstuderen	Examinatoren: Mw. A. Pietersma (afstudeercoördinator) Mw. T. Schippers (studieadviseur) Mw. A. de Vries (stagecoördinator) Dhr. E. Prins (examinator) Mw. V. Funke (examinator)
11.30-12.15	Inhoud & aan inhoud gerelateerde processen: aansturing	Opleidingsmanagement: Dhr. E. van der Veer Dhr. G. Baan Mw. M. Molenaar
12.15-13.15	Overleg + lunch	Panel
13.15-14.15	Inhoud & aan inhoud gerelateerde processen: borging	Mw. R. Vos (opleidingscommissie) Mw. K. Matthezing (voorzitter examencommissie) Mw. V. Funke (secretaris examencommissie) Mw. A. de Vries (toetscommissie) Dhr. H. Lootsma (kwaliteitszorg) Mw. H. Reinstra (Het Juridisch Loket) Dhr. I. van der Meer (Rotshuizen Geense Advocaten) Dhr. A. Dam (gemeente Leeuwarden) Dhr. B. Werkman (UWV)
14.30-15.00	Eventuele extra gesprekken	Team in beginsel beschikbaar
15.30-16.30	Beoordelingsoverleg panel	Panel
16.30-17.00	Laatste gesprek opleidingsmanagement en terugkoppeling bevindingen	Opleidingsmanagement: Dhr. E. van der Veer Dhr. G. Baan Mw. M. Molenaar Alle belangstellenden

Bijlage 5: Bestudeerde documenten

OVERZICHT DOCUMENTEN HBO-Rechten ten behoeve van de accreditatie 8 en 9 september 2014	
DOCUMENTEN IN HARD COPY	
	Kritische Reflectie
	Afstudeerhandleiding 2013-2014
	Overzicht van afstudeerproducten voltijd 2013-2014
	Selectie van vier afstudeerproducten, studentnummers: 147206, 183911, 144664 en 158577
DOCUMENTEN DIGITAAL BESCHIKBAAR VIA NQA-PORTAL (ook ter inzage dag zelf)	
	Portal Kwaliteitszorg overzicht documenten (mijnnhl.nl)
	Lijst documenten
	Overzicht Werkveldadviescommissie (WAC)
	LAND Beroeps- en opleidingsprofiel 2013-2014
	Competentieprofiel en Indicatoren 2010-2013 en 2013-2014
	Studentenstatuut opleiding specifiek voltijd en deeltijd 2013-2014 (inclusief OER)
	Leerplanschema's 2013-2014 en 2014-2015 (basis, onderwijseenheden, toetseenheden)
	Literatuurlijst voltijd en deeltijd 2013-2014
	Beschrijving onderwijseenheden voltijd en deeltijd 2013-2014 Propedeuse
	Beschrijving onderwijseenheden voltijd en deeltijd 2013-2014 Postpropedeuse
	Overzicht personeel 2013-2014
	ECMA Handboek Kwaliteitszorg 2014
	Kritische Reflectie 2014
	Basisgegevens opleiding 2013 (word)
	ECMA – Toetsbeleid
	ECMA – Catalogus van toetsvormen

	Toetsplan 2013-2014
	Stagehandleiding 2013-2014
	Afstudeerhandleiding 2013-2014
	Overzicht van afstudeerproducten voltijd 2013-2014
	Selectie van vier afstudeerproducten, studentnummers:147206, 183911, 144664 en 158577

Bijlage 6: Overzicht bestudeerde afstudeerwerken

Hieronder een overzicht van de studenten van wie het panel de afstudeerwerken heeft bestudeerd. Conform de regels van de NVAO zijn alleen de studentnummers opgenomen.

De opleiding heeft sinds de start in 2009 in totaal acht afgestudeerden. Van alle acht afstudeerders zijn de afstudeerwerken bestudeerd door het panel.

Studentnummers:

183911

144664

144223

147206

142158

200891

158577

148466

Bijlage 7: Verklaring van volledigheid en correctheid

Netherlands Quality Agency

Betreffende de visitatie van de opleiding:

HBO - Rechten

Instelling: NHL Hogeschool

Visitatiedatum: 8 en 9 september 2014

Ondergetekende: *M. R. Molenaar*

vertegenwoordigend het management van de genoemde opleiding,

in de functie van: *teamleider*

verklaart hierbij dat alle informatie ten behoeve van de visitatie van de genoemde opleiding in volledigheid en correctheid ter beschikking wordt gesteld, *waaronder informatie over alternatieve afstudeerroutes die momenteel en/of gedurende de afgelopen 6 jaar (hebben) bestaan*, zodat het visitatiepanel tot een op juiste feiten gebaseerde oordeelsvorming kan komen.

Handtekening:

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.

Datum:

22-0-2014